

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΖ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ:

**Εξευρωπαϊσμός και προστασία της ελληνικής
μειονότητας στην Αλβανία και της αλβανικής
μειονότητας στη Βόρεια Μακεδονία**

ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ: ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Επιβλέπων:

ΚΟΥΓΙΟΥ ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Σπουδάστρια:

ΜΠΑΝΤΑΝΗ ΕΥΡΥΚΛΕΙΑ

ΑΘΗΝΑ - 2022

ΤΙΤΛΟΣ:

**Εξευρωπαϊσμός και προστασία της ελληνικής
μειονότητας στην Αλβανία και της αλβανικής
μειονότητας στη Βόρεια Μακεδονία**

ΜΠΑΝΤΑΝΗ ΕΥΡΥΚΛΕΙΑ

ΑΘΗΝΑ - 2022

Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.

Αθήνα, 20/05/2022

Μπαντάνη Ευρύκλεια

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κο Σαράντη Κουγιού, για την καθοδήγηση και τα πολύτιμα σχόλιά του κατά την εκπόνηση της εργασίας.

Ευρύκλεια Μπαντάνη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εν λόγω εργασία ασχολείται με το ζήτημα του εξευρωπαϊσμού της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και της αντίστοιχης αλβανικής στη Βόρεια Μακεδονία, και πιο συγκεκριμένα εξετάζεται πως εξελίχθηκε η θέση των δύο μειονοτήτων με επίκεντρο την προοπτική μελλοντικής ένταξης των δύο χωρών στην ΕΕ.

Μεθοδολογία: Αρχικά γίνεται μία ιστορική αναδρομή για τις δύο χώρες μέχρι τη δεκαετία του 1990 και την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων. Στη συνέχεια αναλύεται η έννοια του εξευρωπαϊσμού και τα κριτήρια αυτού και δίνονται ορισμοί για τις εθνικές μειονότητες καθώς και το θεσμικό πλαίσιο προστασίας αυτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εν συνεχεία εξετάζονται τα κριτήρια εξευρωπαϊσμού σε σχέση ειδικότερα με την προστασία των εθνικών μειονοτήτων και αναφέρεται η περίπτωση της ουγγρικής μειονότητας της Ρουμανίας ως ένα παράδειγμα περίπτωσης κατοχύρωσης μειονοτικών δικαιωμάτων στα πλαίσια της πορείας ένταξης της Ρουμανίας στην ΕΕ. Το τέταρτο μέρος της εργασίας επικεντρώνεται στις δύο πρόσφατες Εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία και την Βόρεια Μακεδονία με επίκεντρο τα ζητήματα που αναφέρονται στα δικαιώματα των μειονοτήτων. Επισημαίνεται η μειονεκτική θέση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία σε σχέση με την αντίστοιχη αλβανική της Βόρειας Μακεδονίας η οποία αναβαθμίστηκε αισθητά μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Οχρίδας. Τέλος εξάγονται συμπεράσματα σχετικά με τη θέση και το μέλλον της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία σε σχέση με την ευρωπαϊκή πορεία της τελευταίας.

Λέξεις κλειδιά: Εξευρωπαϊσμός, ευρωπαϊκό κεκτημένο, εθνικές μειονότητες, Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία, Οχρίδα

ABSTRACT

This study deals with the issue of the Europeanization of the Greek ethnic minority in Albania and the Albanian minority in North Macedonia and particularly the evolution of the status of the two ethnic minorities focusing on the prospect of future membership of the two countries in the EU.

Methodology : Initially, there is a historical background for the two countries until the 1990's and the collapse of communist regimes. Secondly, the concept of Europeanization and its criteria are examined and definitions are given for ethnic minorities as well as the institutional framework for their protection at European level. The same chapter examines the criteria for Europeanization particularly in relation to the protection of ethnic minorities. The issue of the Hungarian minority in Romania is analyzed as an example of a case of securing minority rights in the context of Romania's accession in the EU. The fourth part of this study focuses on the two recent European Commission Reports on Albania and North Macedonia mostly examining specific chapters related to minority rights. The disadvantaged position of the Greek minority in Albania is pointed out in relation with the corresponding Albanian minority in North Macedonia, the position of which was significantly upgraded after the signing of Ochrid Agreement. Finally, conclusions are drawn about the future status of Greek minority in Albania in relation to the European course of the country.

Key words: Europeanization, *acquis communautaire*, ethnic minorities, Albania, North Macedonia, Ochrid Agreement

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	11
2.1 Η Αλβανία	11
2.2 Η Βόρεια Μακεδονία.....	14
3. ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ.....	21
3.1 Η Έννοια του Εξευρωπαϊσμού – Κριτήρια – Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.....	21
3.2 Εθνικές Μειονότητες – Ορισμοί – Θεσμικό Πλαίσιο.....	25
3.3 Η περίπτωση των Ούγγρων της Τρανσυλβανίας.....	28
3.4 Προστασία Εθνικών Μειονοτήτων – Καλές Πρακτικές	30
4. ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	33
4.1 Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αλβανία.....	33
4.2 Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βόρεια Μακεδονία.....	39
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	43
6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	46
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	49
8. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	51
9. ΠΗΓΕΣ – ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	53

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ:

ΔΕΕΕΜ - Ομόνοια: Δημοκρατική Ένωση Ελληνικής Εθνικής Μειονότητας - Ομόνοια

ΔΚΑ : Δημοκρατικό Κόμμα Αλβανών

ΕΑΣ : Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός (UCK Βόρειας Μακεδονίας)

ΕΕΜ : Εθνική Ελληνική Μειονότητα

ΕΚ : Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΣ : Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

ΚΔΕ : Κόμμα Δημοκρατικής Ενημερίας

ΚΕΑΔ: Κόμμα Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΟΑΣΕ : Οργανισμός Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη

ΠΓΔΜ : Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

ΣΕΕ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΣτΕ : Συμβούλιο της Ευρώπης

DUI : Δημοκρατική Ένωση για την Ενσωμάτωση (Το μεγαλύτερο σε δύναμη αλβανικό κόμμα στη Βόρεια Μακεδονία)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ζήτημα των μειονοτήτων στα Βαλκάνια αποτελεί διαχρονικά πεδίο μελέτης, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες δε, πιο επισταμένα, λόγω των εθνικισμών που πυροδοτήθηκαν μετά την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων. Η ανάγκη συγκρότησης εθνικών ταυτοτήτων ως στοιχείο αυτοπροσδιορισμού κατά τη δημιουργία νέων ανεξάρτητων κρατών από το 1991 κι έπειτα προκάλεσε μείζονα προβλήματα στο εσωτερικό των νεοσύστατων δημοκρατιών με αποκορύφωμα τις βίαιες συγκρούσεις στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας και τον παρατεταμένο εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε.

Η ιδιαιτερότητα των Βαλκανίων έγκειται στο γεγονός ότι ιστορικά στην περιοχή, από την εποχή ακόμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, συμβιούσαν πληθυσμοί διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής και θρησκευτικής συνείδησης (Castellan, 1991). Μοναδικό κριτήριο διαφοροποίησης των υπηκόων για την επίσημη διοίκηση στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήταν το θρήσκευμα. Την Υψηλή Πύλη ελάχιστα ενδιέφερε η καταγωγή των πληθυσμών αυτών εφόσον συνυπήρχαν, σε ένα βαθμό, αρμονικά και απέδιδαν τους φόρους που τους αναλογούσαν χωρίς να αποτελούν απειλή για την ύπαρξή της. Σε αυτή την ιστορική πραγματικότητα πρέπει να προστεθεί και το γεγονός ότι στην περιοχή εγκαθιδρύθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κομμουνιστικά καθεστάτα, κάποια σκληρότερα και απομονωτικά, άλλα λιγότερο, που βασική ιδεολογική συνισταμένη είχαν την υποβάθμιση του εθνικού στοιχείου ως ταυτοτικού έναντι της κοινής ταυτότητας του πολίτη της σοσιαλιστικής δημοκρατίας εκάστης χώρας, η οποία υπερίσχυε κάθε άλλης ιδιότητας.

Ως εκ τούτου μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος στην Αλβανία και τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας τα ζητήματα των μειονοτήτων στις χώρες που προέκυψαν έλαβαν τρομακτικές διαστάσεις. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ πως τόσο στην Αλβανία όσο και στη Βόρεια Μακεδονία που εξετάζονται στα πλαίσια αυτής της εργασίας το ποσοστό των μειονοτήτων που επίσημα καταγράφονται κάθε άλλο παρά αμελητέο είναι. Τα στοιχεία της επίσημης απογραφής του 2011 στην Αλβανία που καταγράφουν περίπου 24.000 πολίτες ελληνικής καταγωγής αμφισβητούνται από την ελληνική μειονότητα η οποία κατά πλειοψηφία απείχε. «Οι ελληνικής καταγωγής πολίτες στην Αλβανία δεν είναι εύκολο να υπολογιστούν» (Παπάς, 2022). Σύμφωνα με ξεχωριστή καταγραφή που διενήργησαν οι εκπρόσωποι της ελληνικής μειονότητας

μέσω του κόμματος της «Ομόνοιας» το 2013 «συμπληρώθηκαν 286.852 ατομικά δελτία εκ των οποίων 186.454 δήλωσαν ως μητρική γλώσσα την ελληνική ενώ στο υπόλοιπο κυριαρχεί η βλάχικη διάλεκτος με παράλληλη γνώση της ελληνικής και της αλβανικής. Ο εν λόγω αριθμός πόρρω απέχει από τους 24.000 που δέχθηκαν να απογραφούν στην επίσημη απογραφή» (Κυριακός, 2021), ενώ στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας η αλβανική μειονότητα αποτελεί τον δεύτερο αριθμητικά πληθυσμό και προσεγγίζει το 25% του συνόλου του πληθυσμού της.

Σχεδόν σε όλες τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ που προσπάθησαν για μία μετάβαση από τον σοσιαλισμό στην ελεύθερη αγορά, από το μονοκομματικό σύστημα στη δημοκρατία και ταυτόχρονα έπρεπε να ξεπεράσουν και τους αναζωπυρωμένους εθνικισμούς τους για να εξευρωπαϊστούν, σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 90 οι μειονοτικοί πληθυσμοί αντιμετωπίστηκαν είτε με καχυποψία στην καλύτερη περίπτωση, είτε ως εθνική απειλή στη χειρότερη. Λόγω της απουσίας οποιασδήποτε δημοκρατικής παράδοσης, τουλάχιστον τα τελευταία εβδομήντα χρόνια, και της έλλειψης θεσμικού πλαισίου ως αντίβαρου για τις όποιες καταχρήσεις και αυθαιρεσίες, οι εθνικές μειονότητες αποτέλεσαν ίσως την πιο ευάλωτη ομάδα στα πλαίσια των νέων κρατών. Οι μειονότητες στα Βαλκάνια προσλαμβάνονταν γενικά ως δούρειος ίππος και δυνάμει απειλή για το ίδιο το νεότευκτο κράτος (Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, 2003).

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να γίνει μια μικρή ιστορική αναδρομή τόσο όσον αφορά την Αλβανία όσο και για τη Βόρεια Μακεδονία από την ίδρυσή τους ως ανεξάρτητων κρατών και την αντιμετώπιση της ελληνικής και της αλβανικής μειονότητας αντίστοιχα στα εδάφη τους, ώστε να γίνουν κατανοητές οι συνθήκες μέσα από τις οποίες διαμορφώθηκαν οι στάσεις κάθε πλευράς.

2.1 Η Αλβανία

Το ζήτημα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία ανέκυψε με την ανεξαρτητοποίηση της Αλβανίας μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων (Συνθήκη του Λονδίνου 17/30.05.1913) και την παραπομπή του ζητήματος της οριοθέτησης των συνόρων σε μεταγενέστερο χρόνο (Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, 2003:20). Η χάραξη της συνοριακής γραμμής αποτελούσε λεπτό ζήτημα καθώς την εποχή εκείνη στην περιοχή κατοικούσαν μικτοί πληθυσμοί διαφορετικών εθνοτικών ομάδων (ελληνόφωνοι, αλβανόφωνοι, βλαχόφωνοι) χριστιανικού ή μουσουλμανικού θρησκευματος. Άλλωστε η πρακτική της Υψηλή Πύλης να διαχωρίζει τους υπηκόους με βάση το θρήσκευμα επί αιώνες δεν βοήθησε στην οριοθέτηση των συνόρων μετά την ανακήρυξη ανεξάρτητων κρατών στις αρχές του 20 αιώνα.

Μετά το τέλος των Β΄ Βαλκανικών Πολέμων και την απόσυρση των ελληνικών στρατευμάτων από την περιοχή της Βορείου Ηπείρου, η Ελλάδα εγκαταλείπει τις βλέψεις της για προσάρτησή της στην επικράτεια του ελληνικού κράτους προς όφελος των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου. Με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (17.12.1913) ορίστηκαν και τα σύνορα οπότε οι περιοχές της Κορυτσάς, του Αργυροκάστρου και των Αγίων Σαράντα πέρασαν στην Αλβανία. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αποχώρηση του ελληνικού στρατού είχε ως αποτέλεσμα να ξεσπάσουν ταραχές στην περιοχή και οι Έλληνες μαζί με ορθόδοξους βλαχόφωνους αλλά και ορθόδοξους αλβανόφωνους να ανακηρύξουν την «Αυτονομία της Βορείου Ηπείρου». Για τη διευθέτηση του ζητήματος και προς αποφυγή νέων ένοπλων συγκρούσεων υπεγράφη το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας (18.05.1914) με το οποίο αναγνωρίζεται η αυτονομία της Βορείου Ηπείρου (Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, 2003:22).

Στα πλαίσια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κι έπειτα από απόπειρες του ελληνικού στρατού να προσαρτήσει τη Βόρεια Ήπειρο (εν μέρει το πέτυχε το 1916), τελικά τα ελληνικά στρατεύματα αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν μετά τη ρήξη Βενιζέλου-Κωνσταντίνου και την απόσυρση της υποστήριξης από τις δυνάμεις της Αντάντ. Ο Βενιζέλος διεκδίκησε μέσω συμφωνίας με τον πρωθυπουργό Τιτόνι (29.07.1919) την προσάρτηση της Κορυτσάς και του Αργυροκάστρου πλην όμως μετά και την ήττα του ελληνικού μετώπου στη Μικρά Ασία η συμφωνία ανατράπηκε και η Αλβανία απαίτησε την αποχώρηση των ελληνικών δυνάμεων. Έκτοτε εγκαταλείφθηκαν οριστικά οι ελληνικές βλέψεις για προσάρτηση των ελληνόφωνων περιοχών. Στις 28.05.1920 υπεγράφη το Πρωτόκολλο της Κασπέστιτσας με το οποίο τα δύο μέρη διευθέτησαν το μεταξύ τους ζήτημα των συνόρων και για πρώτη φορά σε επίσημο κείμενο η Αλβανία αναλάμβανε την υποχρέωση να σέβεται τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας όσον αφορά τη λειτουργία των σχολείων και των εκκλησιών (Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, 2003:23).

Η οριστική και αμετάκλητη διευθέτηση των συνόρων έγινε πέντε χρόνια μετά την εισδοχή της Αλβανίας στην Κοινωνία των Εθνών (17.12.1920) με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας (27.01.1925) και την τελική υπογραφή της πράξης οριοθέτησης από τη Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία, Ελλάδα και Γιουγκοσλαβία. Η «Βόρεια Ήπειρος» αποδίδεται οριστικά στην Αλβανία με πολύ έντονο το ελληνικό στοιχείο στους νομούς του Αργυροκάστρου, του Δελβίνου και των Αγίων Σαράντα. Στα πλαίσια της Κοινωνίας των Εθνών η Αλβανία ήταν πλέον υποχρεωμένη να σέβεται τα δικαιώματα εν γένει των μειονοτήτων που κατοικούν στο έδαφός της, υποχρέωση που ανέλαβε πανηγυρικά με τη Μονομερή Διακήρυξη της 02.10.1921 (Τσιτσελίκης-Χριστόπουλος, 2003:24) με πρωτοβουλία του Πρωθυπουργού Νόλι η οποία κυρώθηκε από το αλβανικό Κοινοβούλιο στις 17.02.1922.

Το κείμενο της Μονομερούς Διακήρυξης αποτελεί το πρώτο κείμενο που νομικά αναγνωρίζει την ύπαρξη μειονοτήτων και δεσμεύει την Αλβανία για απόδοση δικαιωμάτων σε αυτές. Αυτό όμως που θα πρέπει να διευκρινιστεί είναι πως δεν γίνεται λόγος για ελληνική μειονότητα ως τέτοια αλλά για υποχρέωση την Αλβανίας να σέβεται τους πολίτες που κατοικούν στο έδαφός της και ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες. Η Διακήρυξη αναφέρεται στη θρησκευτική ελευθερία των μειονοτήτων και στην κατοχύρωση των γλωσσικών και εκπαιδευτικών τους δικαιωμάτων ενώ εξασφαλίζεται η ισότητα των μειονοτικών πληθυσμών απέναντι

στο νόμο και η αρχή της μη διάκρισης στα πλαίσια των γενικότερων υποχρεώσεων από την εισδοχή της Αλβανίας ως μέλους στην Κοινωνία των Εθνών.

Σύμφωνα με την επιστολή του Υπουργού Εξωτερικών της Αλβανίας προς την ΚτΕ (Kondis & Manda, 1994) ως υποκείμενα των δικαιωμάτων της Διακήρυξης αναγνωρίζονται οι ανήκοντες σε κάθε θρησκευτική, γλωσσική ή εθνική μειονότητα χωρίς να κατονομάζεται εξ αρχής ως «ελληνική» αλλά ως «ελληνόφωνη».

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την απομόνωση του καθεστώτος Χότζα τυπικά τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων κατοχυρώνονται από τα Συντάγματα της εποχής όμως στην πράξη λόγω της οικονομικής εξαθλίωσης και του γενικότερου περιορισμού των πολιτικών ελευθεριών και των δικαιωμάτων όλων των πολιτών τα δικαιώματα της μειονότητας καταπατούνται και εν γένει η θέση της υποβαθμίζεται. Η εγκαθίδρυση «μειονοτικών ζωνών», η αναγκαστική μετακίνηση πληθυσμών για την τόνωση βιομηχανικών περιοχών στα Βόρεια της Αλβανίας, που είχε σαν αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της υπαίθρου (εν προκειμένω των ελληνόφωνων περιοχών της νότιας Αλβανίας) και το κλείσιμο του ελληνικού σχολείου της Χειμάρας, ως αντίποινα για την αρνητική στάση των κατοίκων στο δημοψήφισμα του 1946 για την εγκαθίδρυση του κομμουνιστικού καθεστώτος, είναι μόνο μερικά δείγματα της γενικότερης υποβάθμισης της θέσης της μειονότητας. Όλα τα ανωτέρω σε συνδυασμό με το κλείσιμο των ιδιωτικών σχολείων υποστηριζόμενων οικονομικά από την Ελλάδα και την εγκαθίδρυση υποχρεωτικής δημόσιας εκπαίδευσης καθώς και την επιβολή αθεΐας είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του ρόλου της εκκλησίας καθώς η ορθόδοξη πίστη και η λατρεία της λειτουργούσε διαχρονικά ως συνδετικός κρίκος της μειονότητας (Κοπά, 1997).

Τέλος μετά το 1991 και την προσπάθεια εφαρμογής του φιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου, λόγω της τεράστιας διαρροής του ελληνικού στοιχείου μετά και τις εκκαθαρίσεις Μπερίσα από το στρατό και τη δημόσια διοίκηση (Μπαλτσιώτης, 2008:9), η μειονότητα συρρικνώνεται αισθητά. Οι Έλληνες της Βορείου Ηπείρου εκτός από τη φτώχεια και τον αποκλεισμό έχουν να αντιμετωπίσουν και τον αυξανόμενο αλβανικό εθνικισμό. Παρά τις προσπάθειες της Αλβανίας να αποδείξει πως τηρεί τα υπογεγραμμένα από πλευράς της διεθνή κείμενα των Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων

και ελευθεριών, στην ουσία παραβιάζει συστηματικά τα θεμελιώδη δικαιώματα των μειονοτήτων.

2.2 Η Βόρεια Μακεδονία

Μετά τη διάλυση της Αυτοκρατορίας των Αψβούργων ιδρύθηκε το 1918 το «Βασίλειο των Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων» υπό τη δυναστεία Καραγκεόργεβιτς, που περιλάμβανε εδάφη από το Βασίλειο της Σερβίας, του Μαυροβουνίου, τη Βοϊβοντίνα, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη καθώς κι εδάφη της παλιάς Αυστροουγγαρίας. Με την ανάληψη της εξουσίας από τον βασιλιά Αλέξανδρο τον Α΄ το κράτος ονομάστηκε «Βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας». Το νέο όνομα δεν συμπεριλάμβανε τις διαφορετικές εθνικές ομάδες που συγκροτούσαν το κράτος. Το κράτος διαιρέθηκε σε εννέα διοικητικές περιφέρειες, εκ των οποίων η νοτιότερη πήρε το όνομα «Διοίκηση του Βαρδάρη» από τον ποταμό Αξιό/Βαρδάρη (Ζάικος - Μιχαηλίδης, 2018:100).

Μετά το τέλος το Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την επικράτηση της κομμουνιστικής ιδεολογίας στο μεγαλύτερο μέρος της Βαλκανικής το κράτος μετονομάστηκε σε «Λαϊκή Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας», οπότε και η νότια περιφέρεια πήρε το όνομα «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Πρόκειται για την πρώτη εμφάνιση του ονόματος «Μακεντονίγια» στο διοικητικό δίκαιο της πρώην Γιουγκοσλαβίας (Ζάικος - Μιχαηλίδης, 2018:101).

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει μια αναφορά στην «μακεδονοποίηση» του γιουγκοσλαβικού νότου κατά την εποχή εκείνη ώστε να γίνει κατανοητή η μετέπειτα στάση της Βόρειας Μακεδονίας απέναντι στα ζητήματα που την ταλάνισαν τη δεκαετία του 90 κι έπειτα και πιο συγκεκριμένα η σχεδόν τριακονταετής διαμάχη με την Ελλάδα για το επίσημο όνομα της χώρα καθώς και το φλέγον ζήτημα των μειονοτήτων στο εσωτερικό της, κυρίως της αλβανικής μειονότητας που ενδιαφέρει εδώ.

Το βασικό πρόβλημα που είχε να αντιμετωπίσει το Βελιγράδι επί εποχής Τίτο ήταν οι βουλγαρικές βλέψεις στην περιοχή. Το παλαιό όραμα του Πανβουλγαρισμού δεν εγκαταλείφθηκε ουσιαστικά ποτέ. Ήδη από το 1870 με την ίδρυση της Βουλγαρικής Εξαρχίας, με τις ευλογίες της Ρωσίας πάντα, και αργότερα με τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου (1878) οι ιδέες για μια «Μεγάλη Βουλγαρία» παρέμεναν ζωντανές στην περιοχή. Παρά την ακύρωση μεγάλου μέρους των όρων της Συνθήκης του Αγίου

Στεφάνου σχεδόν αμέσως, το ίδιο καλοκαίρι, με τη Συνθήκη του Βερολίνου (1878) δεν εξέλιπαν φιλοβουλγαρικές συμπάθειες σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού οι οποίοι ένιωθαν τους Βούλγαρους ως αδελφούς Σλάβους. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού άλλωστε μιλούσε τη βουλγαρική γλώσσα. Στην περιοχή από την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας συμβιούσαν πληθυσμοί διαφορετικών εθνοτήτων χωρίς πολλές φορές να είναι διακριτή η εθνοτική προέλευση. Τα ανωτέρω ανάγκασαν τον Γιουγκοσλάβο ηγέτη Τίτο όταν ανήλθε στην εξουσία σε οργανωμένες προσπάθειες ενίσχυσης του σλαβομακεδονικού στοιχείου έναντι του φιλοβουλγαρικού στην «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Όπως αναφέρουν οι Ζάικος και Μιχαηλίδης (2018) «ξεκίνησε μια μακρά περίοδος "αποβουλγαροποίησης" και "μακεδονοποίησης" του ιστορικού παρελθόντος της γεωγραφικής Μακεδονίας». Όλα τα ανωτέρω καταγράφονται σε μια προσπάθεια να εξηγηθεί ο μετέπειτα αλυτρωτισμός των Σκοπίων και η άρνηση απόδοσης καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 90 ουσιαστικών δικαιωμάτων στην αλβανική μειονότητα που αποτελούσε σχεδόν το 1/4 του πληθυσμού της (οι ίδιοι οι Αλβανοί ισχυρίζονται πως αποτελούν το 30%) αλλά και σε κάθε άλλη μειονότητα.

Σε συνέχεια των ανωτέρω τα φιλοβουλγαρικά φρονήματα έπρεπε να εξοβελιστούν από την περιοχή και η γλώσσα να εκκαθαριστεί από βουλγαρικά στοιχεία. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την απήχηση των ιδεών της Γ' Διεθνούς περί ενιαίου Μακεδονικού Έθνους και το όραμα της ένωσης με τους «αδελφούς Μακεδόνες του Αιγαίου» στον αγώνα ενάντια των αστικών δημοκρατιών, συνέβαλαν ώστε ο σλαβομακεδονικός εθνικισμός να γιγαντωθεί ως στοιχείο "υπαρξιακό" έναντι του βουλγαρικού επεκτατισμού και να καλλιεργείται καθ' όλη τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Άλλωστε η Βουλγαρία ποτέ δεν έπαψε να θεωρεί τους πολίτες της τότε Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας βουλγαρικό φύλλο και τη γλώσσα τους ιδίωμα της βουλγαρικής (Ζάικος-Μιχαηλίδης, 2018).

Η κατασκευασμένη λοιπόν «μακεδονική εθνική ταυτότητα» μέσα από το ιδεολόγημα του «Μακεδονισμού» δεν συμπεριέλαβε ποτέ το ισχυρό αλβανικό στοιχείο που υπήρχε σταθερά στην περιοχή και μάλιστα ως δεύτερη πληθυσμιακά εθνοτική ομάδα. Όντας οι περισσότεροι Σουνίτες Μουσουλμάνοι και εχθρικά διακείμενοι στο κομμουνιστικό καθεστώς αντιμετώπιζονταν από τη σλαβομακεδονική ελίτ με καχυποψία ως εμπορούμενοι με αντικομμουνιστικές ιδέες. Η συμμετοχή τους στο κρατικό μηχανισμό ήταν αρκετά περιορισμένη ενώ η γεωγραφική τους συγκέντρωση στα δυτικά και στα

βόρεια υπογράμμισε την κοινωνική αποστασιοποίηση μεταξύ των δύο εθνοτικών ομάδων (Χρηστίδης, 2021, foreignaffairs.gr).

Η μη συμμετοχή της αλβανικής μειονότητας στα πολιτικά πράγματα της χώρας και η δυσαρέσκεια για τη στάση της σλαβομακεδονικής ελίτ απέναντι σε αυτή όλες τις προηγούμενες δεκαετίες εκφράστηκε πανηγυρικά στο δημοψήφισμα για την ανεξαρτητοποίηση τον Σεπτέμβριο του 1991 όπου η αποχή των Αλβανών ήταν μαζική. Ενώ σαφώς ήταν κατά του καθεστώτος Μιλόσεβιτς η δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους στα πλαίσια του οποίου δεν θα είχαν λόγο δεν παρουσιαζόταν ως ελκυστική προοπτική για την πλειοψηφία εξ αυτών.

Και ενώ στο Σύνταγμα του 1991, μετά την ανεξαρτητοποίηση νέου κράτους, τυπικά αναγνωρίζονταν οι Αλβανοί ως μειονότητα (καθώς και οι Τούρκοι, Ρομά, Σέρβοι, Βόσνιοι κ.α.) με τα ίδια δικαιώματα ως πολίτες του νέου κράτους και δικαίωμα στη δική τους μειονοτική εκπαίδευση, στην πραγματικότητα το Σύνταγμα επιβεβαίωνε την κυρίαρχη θέση των σλαβομακεδόνων ορίζοντας το νέο κράτος ως το «κράτος του μακεδονικού λαού» νομιμοποιώντας ένα καθεστώς διακρίσεων. Σύμφωνα με την απογραφή του 1981 οι Αλβανοί αντιπροσώπευαν το 20% του πληθυσμού (378.000 Αλβανοί, 1.282.000 Σλαβομακεδόνες σε σύνολο 1.912.000 πληθυσμού στη Σοσιαλιστική τότε Δημοκρατία της Μακεδονίας (στοιχεία από foreignaffairs.gr, 16.05.2021). Ο ακριβής αριθμός των Αλβανών σε κάθε απογραφή αποτελεί σημείο τριβής. Σύμφωνα με το άρθρο του κου Γεωργίου Χρηστίδη που δημοσιεύεται στο *Foreign Affairs* (16.05.2021) στην τελευταία απογραφή του 1991 πριν την κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας οι Αλβανοί αποτελούσαν το 21,72% κάτι που αμφισβητείται, ενώ οι ίδιοι εκτιμούσαν πως ξεπερνούσαν το 30%. Στην απογραφή του 1994 με παρουσία εκπροσώπων του Συμβουλίου της Ευρώπης το ποσοστό του αλβανικού πληθυσμού που καταγράφηκε ήταν 22,9% (Χρηστίδης 2021, foreignaffairs.gr & Perry 1997:252).

Ο πόλεμος στην Γιουγκοσλαβία και η αναζωπύρωση των εντάσεων στο Κόσοβο όξυναν τις εντάσεις μεταξύ της σλαβομακεδονικής και της αλβανικής πλευράς. Βίαιες συγκρούσεις εκδηλώνονταν καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 90, πολλές φορές με θύματα κυρίως από την αλβανική πλευρά. Η πλευρά των Σκοπίων κατηγορούνταν για χρήση υπέρμετρης αστυνομικής βίας, ενώ τα πάγια αιτήματα των Αλβανών για ισότιμη συμμετοχή τους στους φορείς της διοίκησης, την αστυνομία, τις τοπικές αρχές και τη δικαιοσύνη δεν γίνονταν αποδεκτά. Προτάσεις των Αλβανών για ίδρυση

Αλβανόφωνου Πανεπιστημίου στο Τέτοβο και ισότιμη συμμετοχή στην κεντρική κυβέρνηση και στην αυτοδιοίκηση αντιμετώπιζονταν από τη σλαβομακεδονική διοίκηση στην καλύτερη περίπτωση με καχυποψία στη χειρότερη ως προσπάθειες απόσχισης ή ομοσπονδοποίησης του κράτους και οι κινητοποιήσεις των Αλβανών καταπνίγονταν βίαια.

Η πρόσληψη του μειονοτικού πληθυσμού ως «εσωτερικού εχθρού» είναι πανταχού παρούσα και σχεδόν κοινή σε όλα τα Βαλκάνια. Ενώ τα αλβανικά πολιτικά κόμματα, νομίμως συγκροτημένα, συμμετείχαν σε κυβερνητικούς συνασπισμούς η κοινή γνώμη και η σλαβομακεδονική διοίκηση τα αντιμετώπιζε ως «εθνικιστικά» που στόχο είχαν την υπονόμευση της ακεραιότητας της χώρας. Αντίθετα οι Αλβανοί δεν ένιωθαν ότι συμμετέχουν σε νευραλγικούς τομείς της διοίκησης και η εξουσία τους εξαντλούνταν σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και με την προϋπόθεση ότι πλειοψηφούσαν, σύμφωνα με το σύστημα ποσοτώσεων (Χρηστίδης, 2021, foreignaffairs.gr).

Με την όξυνση της κρίσης στο Κόσοβο στο τέλος της δεκαετίας του 90 και σε μια προσπάθεια να μην επεκταθεί ο πόλεμος στο έδαφος της τότε ΠΓΔΜ καθώς ο UCK άρχισε ένοπλες επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα της περιοχής του Τέτοβο προκαλώντας γενικότερα τρόμο, κατέστη σαφές από την ηγεσία των Σκοπίων πως το ζήτημα της αλβανικής μειονότητας έπρεπε να αντιμετωπιστεί σοβαρά πριν τα πράγματα πάρουν ακόμη πιο βίαιη τροπή.

Η επέμβαση του NATO το 1999 στο Κόσοβο ερμηνεύτηκε από τους Αλβανούς της Βόρειας Μακεδονίας ως «νομιμοποίηση» της βίας προκειμένου να επιτευχθεί ο πολιτικός στόχος (Χρηστίδης, 2021). Τον Ιανουάριο του 2001 εμφανίστηκε ο «Εθνικός Απελευθερωτικός Στρατός» ο οποίος πήρε το όνομα «Macedonian UCK» και ανέλαβε δράση προκειμένου να ικανοποιηθούν τα αιτήματα των Αλβανών εφόσον δεν εισακούονται από τις σλαβομακεδονικές αρχές. Με επιστολή του προς τις επίσημες αρχές εξέθεσε μια σειρά από αιτήματα όπως τη συμμετοχή διεθνών διαμεσολαβητών στον διάλογο, την απόκτηση υπηκοότητας από όλους τους Αλβανούς που ζούσαν στη χώρα, την αλλαγή του Συντάγματος και τον χαρακτηρισμό της Βόρειας Μακεδονίας ως κράτος δύο λαών, την αναγνώριση της αλβανικής γλώσσας ως επίσημης γλώσσας του κράτους, την ελεύθερη χρήση των εθνικών συμβόλων των Αλβανών, την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων και την ισότιμη συμμετοχή των Αλβανών

στη διοίκηση, την οικονομική ζωή και σε όλους τους τομείς λήψης αποφάσεων (Χρηστίδης, 2021).

Η επίσημη κυβέρνηση αρνούνταν να συνδιαλλαγεί με τον «Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό» θεωρώντας τον εξτρεμιστική τρομοκρατική οργάνωση «εισαγόμενη» από το Κόσοβο, ενώ στην πόλη του Τέτοβο ξέσπασαν συγκρούσεις μεταξύ των υποστηρικτών του και των επίσημων αρχών κατηγορώντας τους για πολιτική τρόμου και καταστολής. Το ψυχικό χάσμα μεταξύ των δύο εθνοτήτων διευρυνόταν, η αλβανική πλευρά ριζοσπαστικοποιούνταν ακόμη περισσότερο με αποτέλεσμα να κατηγορούνται τα συνεργαζόμενα με την επίσημη κυβέρνηση αλβανικά κόμματα ως προδοτικά. Οι ηγέτες των επίσημων κοινοβουλευτικών αλβανικών κομμάτων, του Δημοκρατικού Κόμματος Αλβανών (ΔΚΑ), Αρμπέν Τζαφέρι και του Κόμματος Δημοκρατικής Ευημερίας (ΚΔΕ) Ιμέρ Ιμέρη, μετά την αρχική τους αμηχανία και αντιλαμβανόμενοι την έντονη δυσαρέσκεια του αλβανικού πληθυσμού που έφτανε μέχρι και τις κατηγορίες για προδοσία και συνεργασία με την επίσημη κυβέρνηση αναγκάστηκαν να τοποθετηθούν ξεκάθαρα και να απαιτήσουν λύση με την απειλή προσφυγής στα όπλα.

Οι συγκρούσεις του 2001 και η συντονισμένη δράση των ανταρτών του UCK στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας επέσπευσαν την εμπλοκή του δυτικού παράγοντα προκειμένου να μην επαναληφθούν οι θηριωδίες του Κοσόβου. Στις 19 Μαρτίου του 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να εμπλακεί άμεσα στην κρίση. Στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών που ακολούθησε αποφασίστηκε να μεταβούν στα Σκόπια ο Επίτροπος για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας Χαβιέ Σολάνα και ο Επίτροπος για τις Εξωτερικές Σχέσεις Κρις Πάττεν. Οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις στην περιοχή του Τετόβου αλλά και η εξάπλωση αυτών στην περιοχή βορειοανατολικά των Σκοπίων, στην περιοχή του Κουμάνοβο, του Μοναστηρίου και μέσα στα Σκόπια, σε συνδυασμό με το εντεινόμενο προσφυγικό πρόβλημα ανάγκασαν τους εκπροσώπους της ΕΕ στην επίσπευση της λύσης. Σε κλίμα παρατεταμένης βίας πλέον και εντός των αστικών κέντρων, εντάθηκαν οι έξωθεν πιέσεις στην κυβέρνηση Γκεοργκίεφσκι για συνεργασία με τα αλβανικά κόμματα προκειμένου να βρεθεί μια λύση (Χρηστίδης, 2021). Οι προσπάθειες ανακωχής έπεφταν στο κενό καθώς νέες συγκρούσεις εκδηλώνονταν. Τέλος μέσω διεθνών πιέσεων, τόσο από τους απεσταλμένους της ΕΕ όσο και από εκπροσώπους των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ και αφού εξασφαλίστηκε στην σλαβομακεδονική πλευρά πως δεν απειλούνταν ο ενιαίος

χαρακτήρας του κράτους υπεγράφη μετά από σύντομες διαβουλεύσεις η Συμφωνία της Οχρίδας στις 13/08/2001.

Σύμφωνα με τη Συμφωνία η σλαβομακεδονική παρέμενε επίσημη γλώσσα αλλά αναγνωριζόταν επίσης ως επίσημη οποιαδήποτε άλλη γλώσσα ομιλούνταν από τουλάχιστον το 20% του πληθυσμού και μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στα δημόσια έγγραφα, στα δικαστήρια και εν γένει στις συναλλαγές με τη διοίκηση. Για το ζήτημα της Αστυνομίας αποφασίστηκε πως οι Διοικητές θα επιλέγονταν από τα Δημοτικά Συμβούλια από κατάλογο του Υπουργείου Εσωτερικών, ενώ η εθνοτική σύσταση των τμημάτων θα αντανάκλούσε την εθνοτική σύσταση της χώρας και όχι της κάθε περιοχής για να αποφευχθεί έτσι η πιθανότητα δημιουργίας αστυνομικών τμημάτων αμιγώς «αλβανικών» (foreignaffairs.gr, 16.05.2021). Η συμφωνία προέβλεπε σε δεύτερο χρόνο μεταρρύθμιση του Συντάγματος και αφοπλισμό του UCK της Βόρειας Μακεδονίας.

«Η Συμφωνία της Οχρίδας απαιτούσε -μεταξύ άλλων- συνταγματική μεταρρύθμιση, νομοθετικές αλλαγές και σχέδιο για την επίλυση της κρίσης και τον τερματισμό των συγκρούσεων. Αρχικά, το προοίμιο του Συντάγματος άλλαξε ώστε να γίνεται σαφές ότι *“η ΠΓΔΜ δεν είναι το κράτος μιας εθνότητας, αλλά ανήκει σε όλους τους πολίτες της”*. Αυτή ήταν μια ιδιαίτερα σημαντική μεταρρύθμιση, καθώς το προοίμιο προκαλούσε αντιδράσεις στον αλβανικό πληθυσμό ο οποίος, αν και επιθυμούσε να αναφέρεται το αλβανικό έθνος ως δεύτερο συστατικό έθνος της χώρας, συμβιβάστηκε με αυτή τη διατύπωση. Ως προς το θέμα της γλώσσας, ορίστηκε η αλβανική ως δεύτερη επίσημη γλώσσα, ενώ κάθε γλώσσα που ομιλείται σε μια περιοχή σε ποσοστό άνω του 20% έγινε επίσημη στις συγκεκριμένες κοινότητες, με παράλληλη δέσμευση για παροχή πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για κάθε επίσημη γλωσσική ομάδα» (Γεωργοπούλου, 2018).

«Επιπλέον, άλλαξαν οι διαδικασίες για την ψήφιση νέων νόμων που αφορούν στη γλώσσα, στα σύμβολα, στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό, καθιστώντας πλέον απαραίτητη την πλειοψηφία βουλευτών από όλες τις κοινότητες, ενώ αποφασίστηκε και η ενίσχυση της συμμετοχής όλων των πολιτών στη δημόσια ζωή, ανεξαρτήτως κοινότητας. Ειδική ρύθμιση προέβλεπε την εκτεταμένη αποκέντρωση του κράτους. Τέλος, με στόχο τη λήξη των εχθροπραξιών, αποφασίστηκε η “Αναγκαία Συγκομιδή” για τη συλλογή των όπλων στη χώρα. Συγκεντρώθηκαν 3.800 όπλα – η κυβέρνηση,

όμως, επέμενε ότι τα όπλα του UCK ήταν πάνω από 85.000» (Γεωργοπούλου, 2018, powerpolitics.eu).

3. ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ

3.1 Η έννοια του Εξευρωπαϊσμού – Κριτήρια – Ευρωπαϊκό κεκτημένο

Για τη έννοια του «εξευρωπαϊσμού» έχουν καταγραφεί στη βιβλιογραφία ποικίλες προσεγγίσεις. Σύμφωνα με τον Radaelli πρόκειται «για μια διαδικασία διαμόρφωσης και εφαρμογής τυπικών και άτυπων κανόνων, διαδικασιών, παραδειγμάτων πολιτικής, γενικότερα τρόπων “να κάνεις κανείς τα πράγματα” με άξονα κοινούς κανόνες, αξίες και πεποιθήσεις που έχουν πρώτα εμποδωθεί σε επίπεδο ΕΕ, κατά τη διαδικασία ολοκλήρωσης, και έχουν ενσωματωθεί στις δομές του κράτους μέλους, στην εγχώρια συζήτηση και στη λογική των δημόσιων πολιτικών που εφαρμόζονται στο εσωτερικό του» (Anastasakis, 2005:78).

Ο όρος έχει επίσης ερμηνευθεί ως «de jure» μεταφορά κυριαρχίας στο Ευρωπαϊκό επίπεδο (Layton, 1991) ενώ σύμφωνα με την Borzel πρόκειται για «μία διαδικασία μέσω της οποίας η εγχώρια πολιτική γίνεται ολοένα και περισσότερο υποκείμενη στην Ευρωπαϊκή διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής» (Borzel, 1999). Τέλος από τον Ladrech έχει οριστεί ως «μια αμφίδρομη διαδικασία αναπροσανατολισμού της κατεύθυνσης πολιτικής στο βαθμό που οι πολιτικές και οικονομικές δυναμικές της ΕΕ γίνονται μέρος της οργανωτικής λογικής των εθνικών πολιτικών και της διαμόρφωσης αυτών» (Ladrech, 1994).

Σύμφωνα με τον Αναστασάκη (2005) η έννοια του «εξευρωπαϊσμού», μετά την κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων, έχει πάρει κυρίως για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης την έννοια του εκδημοκρατισμού, με την υιοθέτηση δυτικού τύπου αξιών στα πρότυπα των δημοκρατιών της δυτικής Ευρώπης και την προσπάθεια μετάβασης στην οικονομία της αγοράς (Europeanization, Eastern Style). Συνδέεται άμεσα με τις συμφωνίες σύνδεσης των χωρών αυτών και την πιθανή μελλοντική τους είσοδο στην ΕΕ. Λειτουργεί θα λέγαμε ως προϋπόθεση ένταξής τους στην ΕΕ και δεν εξαντλείται σε μια απλή μεταφορά νομικών κειμένων στον εσωτερικό εκάστης χώρας αλλά πρόκειται περισσότερο για μια διαδικασία, μια συστηματική προσπάθεια ευθυγράμμισης όλων των δημόσιων πολιτικών του υποψήφιου προς ένταξη κράτους-μέλους (Anastasakis, 2005: 78-79).

Σε αντιδιαστολή με τον Εξευρωπαϊσμό των δημοκρατιών της νότιας Ευρώπης (Europeanization, Southern Style) που ως έννοια αντανάκλυνε περισσότερο την προσπάθεια δομικών μεταρρυθμίσεων, εδραίωσης και εμπέδωσης των δημοκρατικών

αξιών, οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας μέσα από την εφαρμογή κοινών πολιτικών και την υιοθέτηση κανόνων κατά τη μακρά διαδικασία δημιουργίας του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος (Anastasakis, 2005:79).

Οι ιδιαιτερότητες των Δυτικών Βαλκανίων και το κομμουνιστικό παρελθόν αυτών οδήγησαν σε διαφορετική πρόσληψη της έννοιας του «εξευρωπαϊσμού» από τις κυβερνώσες ελίτ και από τους πολίτες. Σχεδόν σε όλα τα πρώην κομμουνιστικά κράτη των δυτικών Βαλκανίων παρουσιάζονται κοινές παθολογίες που συνοψίζονται στα εξής: πελατειακό πολιτικό σύστημα, διεφθαρμένες πολιτικές ελίτ, ελλείψεις διοικητικές υποδομές, τεράστια οικονομικά προβλήματα, έλλειψη ικανού διοικητικού προσωπικού ώστε να δημιουργηθεί μια βεμπεριανού τύπου γραφειοκρατική διοίκηση, διαφθορά, θεσμικές ανεπάρκειες στους τομείς της δικαιοσύνης, παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κράτος δικαίου μόνο κατ' όνομα (Spahiu I., 2014).

Οι πολιτικές ελίτ, ειδικά στην Αλβανία, περισσότερο κατηλεύθηκαν τον όρο «εξευρωπαϊσμός» προκειμένου να καταστρώσουν τις προεκλογικές τους καμπάνιες, καθώς η έννοια ακουγόταν ελκυστική στα αυτιά της εκλογικής τους βάσης (Spahiu I., 2014), παρά εφάρμοσαν πραγματικές πολιτικές που οδηγούσαν στον εξευρωπαϊσμό της διοίκησης και της καθημερινής ζωής των Αλβανών πολιτών. Η Αλβανία παραμένει η φτωχότερη χώρα των Δυτικών Βαλκανίων με τις σοβαρότερες ανεπάρκειες στον διοικητικό της μηχανισμό. Μόλις το 2014 έλαβε status υποψήφιας χώρας. Ίσως για τον λόγο αυτό, σύμφωνα με έρευνα του 2009 από Gallup Balkan Monitor, το 93% των Αλβανών πολιτών επιθυμούσε την ένταξη στην ΕΕ ενώ μόλις το 63% των Σέρβων (Spahiu I., 2014, p.17-18).

Σύμφωνα με την Borzel (2011, p. 9-10) τόσο στην περίπτωση της Αλβανίας όσο και της Βόρειας Μακεδονίας, παρατηρείται διάσταση ανάμεσα στην τυπική υιοθέτηση των ευρωπαϊκών κανόνων και αξιών (rules) μέσω της μεταφοράς δικαίου στην εσωτερική έννομη τάξη (Rule of law, democracy, human rights) και στην πράξη όπου διαπιστώνεται πολιτικοποίηση της διοίκησης και της δικαιοσύνης, εκτεταμένη διαφθορά και απόκλιση από τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (behavioral practices). Το «**Acquis Communautaire**» φαντάζει ως μακρινό όνειρο και λειτουργεί με τη λογική «μαστίγιο-καρότο» προκειμένου να εισρέουν τα χρήματα της ΕΕ που περισσότερο ενδιαφέρουν τις διοικήσεις και όχι τόσο ο πραγματικός εξευρωπαϊσμός της καθημερινότητας των πολιτών.

Με τον όρο «ευρωπαϊκό κεκτημένο» εννοούμε το κοινό υπόβαθρο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που δεσμεύουν το σύνολο των χωρών της ΕΕ, ως μελών της ΕΕ. Το εν λόγω κεκτημένο ως έννοια βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και περιλαμβάνει (acquis):

- Το περιεχόμενο, τις αρχές και τους πολιτικούς στόχους των Συνθηκών
- Τη νομοθεσία που έχει εκδοθεί κατ' εφαρμογή των Συνθηκών και τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ
- Δηλώσεις και ψηφίσματα που έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο της ΕΕ
- Τις πράξεις που αφορούν την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας
- Τις πράξεις που έχουν συναχθεί στο πλαίσιο της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων
- Τις διεθνείς συμφωνίες που έχουν συναφθεί από την ΕΕ και εκείνες που έχουν συναφθεί από τις χώρες της ΕΕ μεταξύ τους στον τομέα των δραστηριοτήτων της ΕΕ

Οι υποψήφιες χώρες υποχρεούνται να υιοθετήσουν αυτό το κεκτημένο προτού προσχωρήσουν στην ΕΕ. Οι παρεκκλίσεις αποτελούν εξαίρεση και είναι περιορισμένης έκτασης. Οι υποψήφιες χώρες οφείλουν να ενσωματώσουν το κεκτημένο στην εθνική τους έννομη τάξη έως την ημερομηνία ένταξής τους στην ΕΕ και υποχρεούνται να το εφαρμόζουν από εκείνη την ημερομηνία.

Η Αλβανία και η Βόρεια Μακεδονία ως δύο υποψήφιες προς ένταξη χώρες έχουν σχεδόν ενσωματώσει τα διεθνή κείμενα που κατοχυρώνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και εν προκειμένω τη νομοθεσία της ΕΕ αναφορικά με τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων. Στα Συντάγματα των δύο χωρών κατ' αρχήν γίνεται αναφορά για προστασία των εθνικών μειονοτήτων και κατοχυρώνεται το δικαίωμά τους στην μειονοτική εκπαίδευση και στη χρήση της γλώσσας τους.

Όμως η επίκληση απλά του όρου «ευρωπαϊκό κεκτημένο» και η κατοχύρωση στα Συντάγματα των υπό ένταξη χωρών των δικαιωμάτων των μειονοτήτων δεν αρκεί για να επιφέρει τις επιθυμητές αλλαγές στην καθημερινότητα των πολιτών στις χώρες αυτές. Για να επέλθει πραγματική αλλαγή στη ζωή των πολιτών και πιο συγκεκριμένα των πολιτών που ανήκουν σε μειονότητες θα πρέπει να εμπεδωθεί από τους πολίτες η αξία του κράτους δικαίου και η σημασία της εφαρμογής στην πράξη, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο λόγω της απουσίας δημοκρατικής παράδοσης στις εν λόγω χώρες.

Όπως αναφέρουν οι Bieber & Tzifakis (2019) η Ευρωπαϊκή Ένωση για να αυξήσει την επιρροή της στην περιοχή πρέπει να επιμείνει στην ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών με τη χρήση της «ήπιας ισχύος» της μέσω της ανάδειξης της ιστορίας και της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς των Βαλκανίων ώστε να ανταποκριθεί στις ανησυχίες των πολιτών. Το «ευρωπαϊκό κεκτημένο» αποτελεί έκφραση κενού περιεχομένου στις εν λόγω χώρες εν δεν εξασφαλίζεται ο έλεγχος και η διαφάνεια στην πολιτική ζωή, η ελευθερία έκφρασης γνώμης, η απαγκίστρωση των μέσω ενημέρωσης από τις πολιτικές ελίτ προκειμένου οι αξίες που ευαγγελίζεται η ΕΕ να εμποδισθούν ως τέτοιες και να αποτελέσουν μέρος της καθημερινότητας όλων των πολιτών. Ακόμη πρέπει να εντάξει στην ατζέντα της για τα Δυτικά Βαλκάνια τους τομείς πολιτικής που αφορούν την ενέργεια και τις μεταφορές (πεδία ενδιαφέροντος αναθεωρητικών δυνάμεων της περιοχής) προκειμένου να κερδίσει στη συνείδηση των πολιτών, έναντι άλλων δυνάμεων. Η ΕΕ παραμένει στην περιοχή ως ένας δρων πιο αποτελεσματικός μέσω της παραγωγής κανόνων δικαίου παρά με το να παίζει γεωπολιτικά παιχνίδια. (Bieber – Tzifakis, 2019).

Πρακτικά αυτό που ενδιαφέρει την Ένωση σε σχέση με τις μειονότητες και αξιολογείται ως κριτήριο προόδου και εξευρωπαϊσμού της χώρας είναι η πλήρης απόλαυση των δικαιωμάτων των μειονοτικών πληθυσμών όπως αυτά κατοχυρώνονται από τα διεθνή κείμενα και η συμμετοχή αυτών στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.

Πιο εξειδικευμένα οι παράμετροι που προσμετρώνται αφορούν:

- το επίπεδο ισονομίας των μειονοτικών πληθυσμών
- την ισότιμη συμμετοχή τους στη διοίκηση και πιο συγκεκριμένα την πρόσβασή τους στις αρχές
- τις συναλλαγές με τη δημόσια διοίκηση
- τους διορισμούς στο Δημόσιο, την Αστυνομία, τη Δικαιοσύνη
- την τοπική αυτοδιοίκηση, εν γένει την πολιτική ζωή της χώρας καθώς και τη συμμετοχή τους στη διακυβέρνηση.

- Αυτονόητο είναι πως πρέπει το δικαίωμά τους στη μειονοτική εκπαίδευση να γίνεται σεβαστό και τα θρησκευτικά τους δικαιώματα να μην παραβιάζονται.

Με βάση αυτά τα κριτήρια θα εξεταστεί στο τέταρτο κεφάλαιο αυτής της εργασίας η θέση των δύο μειονοτήτων στα δύο εξεταζόμενα στην εργασία αυτή κράτη.

3.2 Εθνικές Μειονότητες – Ορισμοί – Θεσμικό Πλαίσιο

Για τον ορισμό της μειονότητας έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις που δεν ταυτίζονται απαραίτητα σε όλες τους τις πτυχές.

Σύμφωνα με το αρ. 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε. «ο καθένας έχει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που ορίζονται σε αυτή τη Διακήρυξη χωρίς διάκριση κάθε τύπου όπως φυλής, χρώματος, φύλλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικής ή άλλης γνώμης, κοινωνικής ή εθνικής καταγωγής, ιδιοκτησίας, κατάστασης γέννησης ή άλλης κατάστασης... » (Ο.Η.Ε., 1948)

Σημείο αναφοράς για τα δικαιώματα των μειονοτήτων αποτελεί η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων που ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Γλωσσικές ή Θρησκευτικές μειονότητες που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του 1992 (Ο.Η.Ε., 1992).

Στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2018 για τα ελάχιστα πρότυπα προστασίας των εθνικών μειονοτήτων διευκρινίζεται ότι «εθνικές/εθνοτικές μειονότητες είναι ομάδες ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, ζουν στην ίδια περιοχή και μοιράζονται μία κοινή ταυτότητα, σε ορισμένες περιπτώσεις ως αποτέλεσμα αλλαγών συνόρων, σε άλλες ως αποτέλεσμα μακρόχρονης διαβίωσης στην περιοχή, στην οποία κατόρθωσαν να διαφυλάξουν την ταυτότητά τους» (Ευρ. Κοινοβούλιο, 2018, Ψήφισμα 13.11.2018).

Σύμφωνα με τη σύσταση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (αριθμ. 120, 1993) για ένα πρόσθετο πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων, ως «εθνική μειονότητα» ορίζεται μια ομάδα ατόμων σε ένα κράτος που

- Κατοικούν στην επικράτεια του κράτους και είναι πολίτες του

- Διατηρούν από μακρού σταθερούς δεσμούς και διαρκείς σχέσεις με το κράτος αυτό
- Παρουσιάζουν διακριτά εθνοτικά, πολιτιστικά, γλωσσικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά
- Είναι αρκούντως αντιπροσωπευτικοί, αν και λιγότεροι σε πληθυσμό από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους ή της περιφέρειας του εν λόγω κράτους
- Εμφορούνται από το κίνητρο να διατηρήσουν από κοινού ό,τι αποτελεί κοινή τους ταυτότητα, συμπεριλαμβανομένου του πολιτισμού τους, των παραδόσεών τους, της γλώσσας και της θρησκείας τους.

Η Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την Προστασία των Μειονοτήτων από την εφαρμογή της την 01/02/1998 αποτελεί και το νομικό εργαλείο του Συμβουλίου. Σύμφωνα με το αρ. 1: «Η προστασία των εθνικών μειονοτήτων και των δικαιωμάτων και ελευθεριών των προσώπων που ανήκουν στις μειονότητες αυτές αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διεθνούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και ως τέτοια συνιστά τομέα της διεθνούς συνεργασίας». Η προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων αποτελεί σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς ειδική διάκριση. Σύμφωνα με το αρ. 3: «Κάθε πρόσωπο που ανήκει σε μια εθνική μειονότητα έχει το δικαίωμα να επιλέγει ελεύθερα το να αντιμετωπίζεται ή όχι ως τέτοιο και κανένα μειονέκτημα δεν πρέπει να απορρέει από την επιλογή αυτή ή την άσκηση των συναφών δικαιωμάτων» και στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι: «Τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες μπορούν ατομικά καθώς και από κοινού να ασκούν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απορρέουν από τις αρχές που διατυπώνονται από την παρούσα Σύμβαση Πλαίσιο» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1998).

Ως προς τις δεσμεύσεις των μερών το αρ. 4 της Σύμβασης Πλαίσιο ορίζει: «Τα Μέρη δεσμεύονται να εγγυηθούν σε κάθε πρόσωπο που ανήκει σε κάποια εθνική μειονότητα το δικαίωμα στην ισότητα απέναντι στον νόμο και την ισότιμη προστασία από τον νόμο. Από αυτή την άποψη, κάθε διάκριση που θεμελιώνεται στη συμμετοχή σε εθνική μειονότητα απαγορεύεται» και συνεχίζει στην παρ. 2: «Τα Μέρη δεσμεύονται να υιοθετήσουν, εάν συντρέχει λόγος, κατάλληλα μέτρα ώστε να προαχθεί σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής, πλήρης και αποτελεσματική ισότητα μεταξύ των προσώπων που ανήκουν σε μια εθνική

μειονότητα και εκείνων που ανήκουν στην πλειονότητα. Λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις ιδιάζουσες κοινωνικές συνθήκες των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες».

Σύμφωνα με το αρ. 2 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες θεμελιώνεται η Ένωση είναι ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, το κράτος δικαίου και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων των ατόμων συγκαταλέγεται στις βασικές υποχρεώσεις της ΕΕ. Η ΕΕ υποχρεούται να διαφυλάττει τα δικαιώματα αυτά όταν εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, το ίδιο και τα κράτη-μέλη.

Ως θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζονται αυτά που περιλαμβάνονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι αυτά που κατοχυρώνουν βασικές αρχές όπως η αξιοπρέπεια, η δικαιοσύνη, ο σεβασμός και η ισότητα (Ευρωπ. Κοινοβούλιο, 2000).

Τα θεμελιώδη δικαιώματα βρίσκονται στην καρδιά του ευρωπαϊκού εγχειρήματος και θέτουν τα πρότυπα για τον τρόπο ζωής και εργασίας στην Ευρώπη σήμερα. Τόσο τα κράτη- μέλη αλλά και οποιοδήποτε κράτος επιθυμεί να ενταχθεί στην ΕΕ οφείλει να υιοθετήσει τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην εσωτερική του έννομη τάξη και να τον λαμβάνει υπ' όψιν κατά τη χάραξη των εθνικών τους πολιτικών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επικύρωσε τον Χάρτη το 2000 και αυτός απέκτησε πλήρη νομική ισχύ με την Συνθήκη της Λισαβόνας την 01 Δεκεμβρίου 2009. Πρόκειται για έναν κατάλογο 50 άρθρων τα οποία περιγράφουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απολαμβάνουν όλοι εντός της ΕΕ. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και το δικαίωμα στην ακεραιότητα του προσώπου, σωματική και διανοητική. Τα ανωτέρω δικαιώματα προστατεύονται με απόλυτο τρόπο, χωρίς αστερίσκους και δυνατότητα παρερμηνείας, όπως και το σύνολο των δικαιωμάτων του χάρτη και αποτελούν την εξειδίκευση μεταξύ άλλων των βασικών αρχών του αρ. 2 της ΣΕΕ. Επίσης στο χάρτη περιλαμβάνεται η απαγόρευση βασανιστηρίων κάθε είδους, η απαγόρευση της δουλείας και κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια, της ελευθερία της σκέψης και της συνείδησης, το δικαίωμα στην ισότητα και η απαγόρευση διακρίσεων εν γένει.

Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 21 του Χάρτη αναφέρεται: «1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» και «2. Εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας».

Η προστασία του άρθρου 21 είναι απόλυτη και περιλαμβάνει τα ζητήματα των μειονοτήτων που ενδιαφέρουν στην εργασία αυτή. Όπως και το άρθρο 20 που αναφέρεται στην ισότητα όλων των ανθρώπων, ανεξαιρέτως, έναντι του νόμου ενώ στο άρ. 22 του Χάρτη αναφέρεται πως «η Ένωση σέβεται την γλωσσική, πολιτιστική και θρησκευτική πολυμορφία».

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται όταν το κράτος μέλος ή η Ένωση εφαρμόζει το δίκαιο της ΕΕ αλλά αποτελούν οδηγό για κάθε πολιτική που εφαρμόζεται στο εσωτερικό των κρατών μελών. Επίσης αποτελούν φάρο και λειτουργούν ως βασικές αρχές για οποιοδήποτε κράτος βρίσκεται σε διαδικασία ένταξης ή επιθυμεί να ενταχθεί στην ΕΕ. Το υποψήφιο κράτος-μέλος οφείλει a priori να σέβεται τις βασικές αρχές και τους κανόνες της ΕΕ. Τόσο η Αλβανία όσο και η Βόρεια Μακεδονία οι οποίες επιθυμούν να ενταχθούν στην ομάδα των κρατών-μελών της ΕΕ οφείλουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και ειδικότερα τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων που βρίσκονται στο έδαφός τους.

3.3 Η περίπτωση των Ούγγρων της Τρανσυλβανίας

Χαρακτηριστική σε σχέση με τα ανωτέρω είναι και η αντιμετώπιση της Ουγγρικής μειονότητας της Ρουμανίας. Οι Ούγγροι της Ρουμανίας που αποτελούν σχεδόν το 6,5% του συνολικού πληθυσμού της Ρουμανίας έχουν κατηγορηθεί κατά το παρελθόν από την ρουμανική κυβέρνηση για αποσχιστικές τάσεις. Οι ίδιοι ζητούσαν αυτονομία και αναγνώριση των δικαιωμάτων τους ως δεύτερο σε αριθμό έθνος στην επικράτεια της Ρουμανίας. Η διαμάχη ξεκινά αιώνες παλαιότερα λόγω αντικρουόμενων εδαφικών διεκδικήσεων επί των εδαφών της Ρουμανίας. Με τη Συνθήκη του Τριανόν η Ουγγαρία έχασε συνολικά τα $\frac{3}{4}$ του εδάφους της και το 65% του πληθυσμού της. Η περιοχή της

Τρανσυλβανίας αποδόθηκε στη Ρουμανία. Η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων στην περιοχή είναι Ούγγροι (από wikipedia.org).

Η θέση των Ούγγρων της Ρουμανίας άλλαξε σημαντικά με την στροφή της Ρουμανίας προς την ΕΕ. «Σε αυτή την πορεία της Ρουμανίας σημαντικός ήταν ο διάλογος μεταξύ των δύο εθνοτήτων, η κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους και η προστασία τους ως μειονότητα σε όλες τις εκφάνσεις του δημόσιου βίου. Κανείς δεν ενσωματώνει ένα κράτος στις δυτικές δομές με δυνατότητα διεθνικών συγκρούσεων, αν δεν βρίσκεται σε ‘καλή γειτονία’ » (in.gr, 14/04/2022).

Το καθεστώς έχει αισθητά βελτιωθεί ήδη από το 1996 με την υπογραφή διμερούς συνθήκης μεταξύ των δύο χωρών. Έκτοτε η «Συμμαχία των Ούγγρων της Ρουμανίας» συμμετέχει σταθερά στους κυβερνητικούς συνασπισμούς. Επίσης λόγω των προσπαθειών ένταξης της Ρουμανίας στην ΕΕ και των δεσμεύσεων που απορρέουν από την υπογραφή από τη Ρουμανία της Σύμβασης – Πλαίσιο του Συμβουλίου για της Εθνικές Μειονότητες, η Ρουμανία αναγκάστηκε, τυπικά τουλάχιστον, να κατοχυρώσει νομικά τη χρήση της ουγγρικής γλώσσας σαν δεύτερη επίσημη γλώσσα στις περιοχές όπου ο ουγγρικός πληθυσμός αποτελεί το 20% του συνολικού. Παρ’ όλα αυτά, υπάρχουν φωνές από τους εκπροσώπους της μειονότητας, πως στις περιοχές που οι Ούγγροι αποτελούν μειοψηφία το δικαίωμα στην πράξη δεν εφαρμόζεται, ενώ οι ίδιοι ισχυρίζονται πως έχουν καταδικαστεί σε ένα καθεστώς απομόνωσης. Τα μειονοτικά τους δικαιώματα στην πράξη περιορίζονται στη μειονοτική εκπαίδευση και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ λόγω και των σχέσεων που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια με το καθεστώς Ορμπάν και τους διαύλους χρηματοδότησης της μειονότητας από την κυβέρνηση της Ουγγαρίας αντιμετωπίζονται σταθερά με καχυποψία από τη ρουμανική διοίκηση (Huzska, 2021, eliamep.gr).

Παρά τη θεσμική τους κατοχύρωση, οι Ούγγροι της Ρουμανίας συνεχίζουν να διεκδικούν αυτονομία των εδαφών που παρανόμως κατ’ αυτούς αποδόθηκαν στη Ρουμανία (Παπαδοπούλου, 2020, balkaninsight.com). Εντάσεις υπήρξαν και το 2014 μεταξύ αστυνομικών δυνάμεων της Ρουμανίας και της ουγγρικής μειονότητας της Ρουμανίας την ημέρα που η Ουγγαρία γιόρταζε την εθνική επέτειο. Η αστυνομία της Ρουμανίας συγκρούστηκε με Ούγγρους διαδηλωτές ενώ η ουγγρική μειονότητα κατηγορήθηκε για αποσχιστικές τάσεις καθώς ζητούσε την αυτονόμηση τους

Τρανσυλβανίας. Το 2018 με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τη Συνθήκη του Τριανόν οι εντάσεις αναζωπυρώθηκαν.

Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί πως παρά τις κατά καιρούς συγκρούσεις, θεσμικά τουλάχιστον, αναγνωρίστηκαν τα μειονοτικά δικαιώματα των Ούγγρων λόγω των υποχρεώσεων της Ρουμανίας ως υποψηφίου κατ' αρχήν κι έπειτα μέλους από το 2004 της ΕΕ. «Κανείς δεν ενσωματώνει ένα κράτος στις δυτικές δομές με δυνατότητα διεθνικών συγκρούσεων. Κανείς δεν θα δεχόταν κράτη στις ευρωπαϊκές δομές αν δεν βρίσκονταν σε καλή γειτονιά. Η περίοδος 1989-1996 ήταν δύσκολη στη ρουμανο-ουγγρική διεθνική σχέση, αλλά ακόμη και υπό αυτές τις συνθήκες, ήταν επίσης μια περίοδος διερεύνησης, διαλόγου» (in.gr, 14/04/2022). Ακόμη και αν υπάρχουν αποκλίσεις στην εφαρμογή, τα θεμελιώδη δικαιώματα των Ούγγρων κατοχυρώθηκαν λόγω της πορείας της Ρουμανίας προς στην ευρωπαϊκή οικογένεια κάτι που δεν ισχύει στην περίπτωση των Ελλήνων της Αλβανίας των οποίων ο αριθμός συρρικνώνεται χρόνο με το χρόνο λόγω των πολιτικών της αλβανικής κυβέρνησης αλλά και της μετανάστευσης πολλών εξ αυτών στην Ελλάδα.

3.4 Προστασία Εθνικών Μειονοτήτων – Καλές Πρακτικές

Το Σύμφωνο Σταθερότητας για τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης του 1999 υποσχόταν την απόδοση status υποψηφίου μέλους για τις χώρες όπως Κροατία, Βόρεια Μακεδονία, Αλβανία, Σερβία και Βοσνία- Ερζεγοβίνη με την προϋπόθεση να πληρούν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης (σεβασμός στο κράτος δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατικής αρχής).

Τα κριτήρια ορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993 και συχνά αναφέρονται ως «**κριτήρια της Κοπεγχάγης**». Τα κριτήρια της Κοπεγχάγης είναι μια σειρά δημοκρατικών, οικονομικών και πολιτικών προϋποθέσεων για τις χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 1993, Κοπεγχάγη) και συνοψίζονται στα κάτωθι:

- **σταθεροί θεσμοί** που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων
- **λειτουργούσα οικονομία της αγοράς** και ικανότητα αντιμετώπισης των ανταγωνιστικών πιέσεων και των δυνάμεων της αγοράς στην ΕΕ

- ικανότητα εφαρμογής των υποχρεώσεων του κράτους μέλους, καθώς και προσήλωση στους στόχους της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης

Στην περίπτωση της Βόρειας Μακεδονίας η προοπτική της υπογραφής Συμφωνίας Σύνδεσης με την ΕΕ λειτούργησε θετικά και συντέλεσε στον τερματισμό των βίαιων συγκρούσεων με την αλβανική μειονότητα το 2001 με την υπογραφή της Συμφωνίας της Οχρίδας στις 13 Αυγούστου. Ενώ οι βουλευτικές εκλογές του 2008 χαρακτηρίστηκαν ως εκλογές βίας και απάτης από την αντιπολίτευση, σε ένα μόλις χρόνο οι προεδρικές εκλογές του 2009 και οι εκλογές για την ανάδειξη εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης χαρακτηρίστηκαν ως πετυχημένες σύμφωνα με τα κριτήρια – πρότυπα των διεθνών παρατηρητών (ΟΑΣΕ και ΕΕ).

Στα πλαίσια αυτά η προστασία των εθνικών μειονοτήτων εντάσσεται στον πυρήνα των πολιτικών ενός υποψήφιου προς ένταξη κράτους μέλους και αποτελεί «sine qua non» προϋπόθεση για την πρόοδο της διαδικασίας ένταξης ενός υποψηφίου κράτους. Σύμφωνα μάλιστα με το άρ. 1 της Σύμβασης-Πλαίσιο για τα δικαιώματα των μειονοτήτων, η προστασία τους εντάσσεται στα θεμελιώδη δικαιώματα που απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως χωρίς καμία διάκριση.

Στην περίπτωση και των δύο κρατών που εξετάζονται στην εργασία αυτή έχουν παρατηρηθεί κυρίως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω των εκθέσεων της επί της προόδου των ενταξιακών διαδικασιών πολλές αποκλίσεις σε επιμέρους ειδικά θέματα αναφορικά με τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων τόσο στην περίπτωση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, όσο και της αντίστοιχης αλβανικής στη Βόρεια Μακεδονία.

Η συμφωνία της Οχρίδας αποτέλεσε ορόσημο για την ομαλοποίηση των σχέσεων μεταξύ αλβανοφώνων και σλαβομακεδόνων και παράδειγμα καλής πρακτικής για την επίλυση συγκρούσεων που αφορούν μειονότητες στα Βαλκάνια χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν υπάρχουν διακρίσεις και επί μέρους δυσარέσκειες ακόμη και σήμερα. Πλην όμως οι Αλβανοί της Βόρειας Μακεδονίας πέτυχαν επίσημα την αναγνώριση της αλβανικής μειονότητας ως δεύτερης εθνοτικής ομάδας στο κράτος της Βόρειας Μακεδονίας κάτι που τόσο συμβολικά όσο και στην πραγματική του διάσταση αποτελεί νίκη από πλευράς των Αλβανών και κατοχυρώνει επίσημα ένα μεγάλο μέρος των δικαιωμάτων τους ως μειονότητας. Επίσης είναι σημαντικό το ότι με βάση την

απογραφή που διεξήχθη το 2002 παρουσία διεθνών παρατηρητών η μειονότητα καταμετρήθηκε χωρίς το ποσοστό της να αμφισβητείται από τους ίδιους.

4. ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

4.1. Η Έκθεση της Επιτροπής για την Αλβανία

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με την πρόοδο της Αλβανίας ως υποψήφιας χώρας (European Commission, 2021) επισημαίνεται πως κατά τα τελευταία έτη η Αλβανία έχει προχωρήσει σε σοβαρές μεταρρυθμίσεις σε τομείς της δημόσιας διοίκησης, της δικαιοσύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έχει κυρώσει σχεδόν όλα τα επίσημα νομοθετικά κείμενα σε μια προσπάθεια ευθυγράμμισης με τις αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου. Όπως σημειώνεται όμως στην έκθεση, ενώ σε επίπεδο νομοθεσίας έχουν γίνει αρκετά βήματα, στην πράξη εντοπίζονται καθυστερήσεις και αποκλίσεις ως προς την εφαρμογή.

Σύμφωνα με την Έκθεση οι εκλογές που διενεργήθηκαν στις 25 Απριλίου 2021 κατά γενική ομολογία ευθυγραμμίστηκαν με τις συστάσεις του ΟΑΣΕ. Είχε προηγηθεί η αλλαγή του Συντάγματος το 2020 και η τροποποίηση της εκλογικής νομοθεσίας στους τομείς που επικεντρώνονταν οι συστάσεις του ΟΑΣΕ (δικαίωμα ψήφου ατόμων με ψυχική ή διανοητική αναπηρία, χρόνος προβολής προεκλογικής εκστρατείας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δικαίωμα παρατηρητών της εκλογικής διαδικασίας τόσο από τα πολιτικά κόμματα όσο και από τους πολίτες (OSCE, 26/04/2021).

Κατά την επίσημη αλβανική διοίκηση οι εκλογές της 25.04.2021 διενεργήθηκαν επιτυχώς, σύμφωνα με τις συστάσεις του ΟΑΣΕ, συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας ηλεκτρονικής ψήφου λόγω και των περιορισμών εξαιτίας της πανδημίας. Η διοργάνωση των εκλογών κρίθηκε τυπικά ικανοποιητική και διαφανής. Σύμφωνα όμως με τους παρατηρητές του ΟΑΣΕ υπήρξαν καταγγελίες για περιπτώσεις διασπάθισης δημοσίου χρήματος κυρίως από δημόσιους λειτουργούς του κυβερνώντος κόμματος, καθώς και σοβαροί υπαινιγμοί για εξαγορά ψήφου και διαρροή προσωπικών δεδομένων των εκλογέων, αποκαλυπτικών των πολιτικών τους πεποιθήσεων (Albania Report, 2021, Cluster 1, 2.11 Democracy, p:10). Τα αποτελέσματα σε εννέα τουλάχιστον εκλογικές περιφέρειες αμφισβητήθηκαν ενώ οι επίσημες δικωτικές αρχές εκκίνησαν έρευνες για τουλάχιστον 50 περιπτώσεις καταγγελιών για αλλοίωση του εκλογικού αποτελέσματος μέσω άσκησης πίεσης σε εκλογείς, νόθευσης του εκλογικού υλικού και παραβίασης της αρχής της μυστικότητας της ψήφου. Επιπλέον 38

περιπτώσεις οδηγήθηκαν σε ειδικές αρχές αντιμετώπισης της διαφθοράς ενώ η διερεύνηση περιστατικών διαρροής προσωπικών δεδομένων ανατέθηκε σε ειδικό αξιωματούχο επιφορτισμένο με την προστασία των προσωπικών δεδομένων (Στοιχεία από: Albania-Report 2021).

Γίνεται κατανοητό πως οι τελευταίες εκλογές στην Αλβανία κάθε άλλο παρά επιτυχείς μπορούν να χαρακτηριστούν. Στα παραπάνω στοιχεία εάν προστεθούν και οι καταγγελίες των εκπροσώπων της ελληνικής μειονότητας περί παρεμπόδισης ψήφου, με επίσημη δικαιολογία τα περιοριστικά μέτρα λόγω της πανδημίας, διαμορφώνεται μία τελείως διαφορετική εικόνα από αυτή που επιθυμεί να προβάλλει η αλβανική πλευρά. Καταγγέλλεται ότι οι αλβανικές αρχές παρεμπόδισαν έμμεσα την είσοδο Ελλήνων της μειονότητας που εργάζονται στην Ελλάδα να εισέλθουν στη χώρα και να ψηφίσουν καθώς επέβαλαν σε όσους περνούσαν τα ελληνοαλβανικά σύνορα καραντίνα 14 ημερών (Σαββίδης, 2021, protothema.gr). Αντιλαμβάνεται κανείς πως δεν αρκεί η κύρωση νομικών κειμένων προκειμένου να επικαλείται κανείς σύγκλιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Βέβαια οι εκλογές στην Αλβανία ποτέ δεν διακρίνονταν από διαφάνεια κατά τη διεξαγωγή τους. Τόσο στις βουλευτικές εκλογές του 2017 όσο και στις τοπικές εκλογές του 2019 οι διώξεις κατέληξαν σε ποινικές καταδίκες για νόθευση εκλογικού αποτελέσματος σε συγκεκριμένες περιφέρειες και προσπάθειες εξαγοράς ψήφου.

Αναφορικά με τα δικαιώματα των μειονοτήτων σύμφωνα με την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Αλβανία έχει κυρώσει τυπικά όλα τα διεθνή νομικά κείμενα σχετικά με τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Παρ' όλα αυτά σε επίπεδο νομοθετικό για την ορθή εφαρμογή των δεσμεύσεων της Αλβανίας από τις διεθνείς συνθήκες, υπάρχουν πολλά ακόμη που πρέπει να γίνουν κυρίως από πλευράς διοίκησης για την πλήρη συμμόρφωσή της με τις διεθνείς δεσμεύσεις.

Επισημαίνεται στην Έκθεση πως λόγω έλλειψης μηχανισμών παρακολούθησης και αξιόπιστης καταγραφής περιπτώσεων καταστρατήγησης θεμελιωδών δικαιωμάτων των μειονοτήτων δεν μπορούν να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Απαιτείται συλλογή δεδομένων και δημιουργία βάσεων ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το εύρος της προστασίας μειονοτικών δικαιωμάτων κυρίως αναφορικά με το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού, της χρήσης μειονοτικών γλωσσών και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των μειονοτικών. Η ενίσχυση της χρηματοδότησης της συσταθείσας

εθνικής επιτροπής για τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων επιβάλλεται προκειμένου να διεξάγει απρόσκοπτα το έργο με το οποίο είναι επιφορτισμένη. Σχετικά με τα δικαιώματα ιδιοκτησίας της ελληνικής μειονότητας στην νότια παράκτια περιοχή επισημαίνεται στην Έκθεση πως η καταγραφή των περιουσιών άρχισε μόλις τον Μάιο του 2020.

Το ζήτημα της ιδιοκτησίας των μειονοτικών πληθυσμών είναι από τα σοβαρότερα προβλήματα της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, ζήτημα για το οποίο ετέθη και ερώτημα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 2016 η αλβανική κυβέρνηση προέβη σε ακύρωση τίτλων ιδιοκτησίας 123 ελληνικών οικογενειών στο χωριό Δρυμάδες της Χειμάρας. Παρότι οι τίτλοι είχαν νομίμως αποκτηθεί από το 1994 με τον Ν.7501, η κυβέρνηση του Έντι Ράμα τους χαρακτήρισε παράνομους. Η «παράνομια» αυτή αφορά ως επί το πλείστον τις περιουσίες κυρίως Ελλήνων και ως εκ τούτου αποτελούν σύμφωνα με τους εκπροσώπους της ελληνικής μειονότητας απόδειξη πως συντελείται μια οργανωμένη προσπάθεια εξαθλίωσης του ελληνικού στοιχείου και εκτοπισμού του από την περιοχή της Χειμάρας (Ερώτημα με αίτημα γραπτής απάντησης E-003304-16 προς την Επιτροπή). Η επίσημη απάντηση της αλβανικής κυβέρνησης ήταν πως δεν επρόκειτο για στοχοποίηση της ελληνικής μειονότητας αλλά για τουριστική αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών γι' αυτό και η «δέσμευση» των εν λόγω ιδιοκτησιών. Προς επίρρωση των ισχυρισμών τους ανέτειναν πως περιουσίες Αλβανών πολιτών στην περιοχή είχαν την ίδια τύχη και δεσμεύτηκαν από το αλβανικό Δημόσιο για τον ίδιο λόγο. Φυσικά οι εκπρόσωποι της ελληνικής μειονότητας κάνουν λόγο για συντονισμένες προσπάθειες συρρίκνωσης του ελληνικού στοιχείου.

Σε αυτό συντελεί και η γενικότερη στάση της αλβανικής κυβέρνησης στο ζήτημα της εκπαίδευσης των μειονοτικών μαθητών. Οι Έλληνες μαθητές, εκτός μειονοτικών ζωνών, φοιτούν σε κοινά αλβανικά σχολεία ενώ όσοι κατοικούν σε μειονοτικές ζώνες φοιτούν σε ελληνόφωνα δημόσια μειονοτικά σχολεία ή ιδιωτικά ελληνόφωνα σχολεία (Αρσάκειο Τιράνων, Σχολεία Ορθόδοξης Εκκλησίας) ενώ υπάρχουν και μικτά σχολεία όπου μειονοτικοί μαθητές διδάσκονται το ελληνόφωνο πρόγραμμα ενώ κατ' αντιστοιχία στις μειονοτικές ζώνες διδάσκεται το αλβανόφωνο πρόγραμμα. Αδιαμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι με την πάροδο του χρόνου οι Έλληνες μαθητές στα μειονοτικά σχολεία συνεχώς μειώνονται (από neb.gr, Νεολαία Βορειοηπειρωτών). Είτε λόγω μετανάστευσης στην Ελλάδα είτε λόγω της έντονης εσωτερικής μετανάστευσης – αστικοποίησης, ο αριθμός των μειονοτικών μαθητών συνεχώς

μειώνεται. Λόγω και του μεγάλου ποσοστού μικτών γάμων (περίπου 40%) πολλά παιδιά που έχουν έναν γονέα Έλληνα προτιμούν να φοιτούν στο αλβανικό δημόσιο σχολείο σε μια προσπάθεια επίτευξης κοινωνικής ενσωμάτωσης και καλύτερης προοπτικής επαγγελματικής αποκατάστασης εφόσον επιλέξουν μετά την ενηλικίωσή τους να παραμείνουν στην Αλβανία. Σημαντικά ζητήματα αποτελούν επίσης η ποιότητα των σχολικών εγχειριδίων, το μορφωτικό επίπεδο του διδακτικού προσωπικού των μειονοτικών σχολείων και η υλική υποστήριξη από την Ελλάδα όπως παροχή εκπαιδευτικού υλικού, αμοιβές μειονοτικών δασκάλων, επιδόματα, υποτροφίες.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου του οποίου οι φοιτητές συνεχώς μειώνονται με ότι αυτό συνεπάγεται για την ποιότητα του διδακτικού προσωπικού στα μειονοτικά σχολεία της Αλβανίας. Σημαντικό αγκάθι στον τομέα της εκπαίδευσης, στα μικτά κυρίως σχολεία, αποτελούν οι αναφορές στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της Αλβανίας του ζητήματος των Τσάμηδων και των διεκδικήσεων επί ελληνικών εδαφών του νομού κυρίως Θεσπρωτίας (περιοχή «Τσαμουριάς»). Ακραίες εθνικιστικές φωνές από πλευράς Αλβανίας κάνουν λόγο ακόμη και για αιματηρούς εκτοπισμούς και «γενοκτονία» ενώ τον Φεβρουάριο του 2016 οργανώσεις Τσάμηδων προσέφυγαν στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης διεκδικώντας αποζημιώσεις από το ελληνικό δημόσιο και παρουσιάζοντας χάρτες με διεκδικούμενες περιοχές της Πάργας, της Ηγουμενίτσας και άλλων περιοχών της Ηπείρου. Αναφορές για τους Τσάμηδες και τις δεσμεύσεις των περιουσιών τους από το Ελληνικό Δημόσιο γίνονται στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας της Αλβανίας με ότι αυτό συνεπάγεται για την υποδαύλιση εθνικιστικών τάσεων και την αντιμετώπιση της ελληνικής μειονότητας από τους Αλβανούς πολίτες. Το Δικαστήριο της Χάγης αποφάνθηκε πως νομίμως το Δικαστήριο Δωσίλογων των Ιωαννίνων μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου με αμετάκλητες αποφάσεις καταδίκασε του Τσάμηδες ως προδότες και συνεργάτες των Ιταλών πρώτα κι έπειτα των Γερμανών και δήμευσε τις περιουσίες τους (Μπαλτζώης, 2018, liberal.gr).

Ενδεικτικό γεγονός του κλίματος έντασης μεταξύ της ελληνικής μειονότητας και των αλβανικών αρχών είναι και η δολοφονία το 2018 του Κωνσταντίνου Κατσίφα, μέλους της μειονότητας. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες συνέβη το συμβάν παραμένουν ασαφείς. Οι αλβανικές αρχές τον χαρακτήρισαν ως εξτρεμιστή εθνικιστή, ο οποίος ήταν οπλισμένος και επιμένουν πως ο ίδιος πυροβόλησε πρώτος ενώ η οικογένειά του

το αρνείται λέγοντας πως πυροβόλησε για εκφοβισμό. Όποια και αν είναι η πραγματικότητα (το θύμα σύμφωνα με τις μαρτυρίες έφερε οπλισμό) το κλίμα ήταν και είναι κατά καιρούς αρκετά τεταμένο εντός της μειονότητας λόγω και των συνεχών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και του κλίματος φόβου που επικρατεί στην περιοχή.

Θα πρέπει επίσης να προστεθούν σε όλα αυτά και οι συνεχείς προσπάθειες των αλβανικών αρχών να υποβαθμίσουν την παρουσία του ελληνικού στοιχείου στη νότια Αλβανία. Το 2019 συνεργεία της Επιχείρησης Εθνικών Οδών, κατά παραβίαση του νόμου περί μειονοτήτων, επιχείρησαν να απομακρύνουν δίγλωσσες πινακίδες οδοσήμανσης και μάλιστα τα μεσάνυχτα ώστε να μη γίνουν αντιληπτοί από τους πολίτες. Η επίσημη δικαιολογία ήταν ότι οι πινακίδες έπρεπε να απομακρυνθούν καθώς ήταν γραμμένες πρώτα στα ελληνικά και μετά στα αλβανικά κάτι το οποίο ενοχλούσε εθνικιστικούς κύκλους. Η ενέργεια αυτή των κρατικών αρχών στους κεντρικούς δρόμους της Φοινίκης προκάλεσε συγκρούσεις με την αστυνομία στο μειονοτικό χωριό Κρανιά ενώ η επίσημη αλβανική κυβέρνηση δεν έδωσε απάντηση στις διαμαρτυρίες των μειονοτικών (Αντωνόπουλος, 2018, lifo.gr).

Σε επί μέρους ζητήματα αναφορικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα εν γένει, σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση της Επιτροπής για την Αλβανία, πολλά ακόμα πρέπει να γίνουν σε ζητήματα ισότητας φύλλου, ελευθερίας της έκφρασης και της θρησκευτικής συνείδησης. Επί πρόσθετα σημειώνεται πως εκκρεμούν υποθέσεις σχετικά με τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα των εκκλησιών στην Αλβανία, κυρίως αναφορικά με δικαιώματα κυριότητας επί ακινήτων που απαλλοτριώθηκαν κατά την κομμουνιστική περίοδο. Οι επίσημες σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας παραμένουν καλές και η Ελλάδα στηρίζει την προοπτική ένταξης της Αλβανίας στην ΕΕ, απαιτώντας βέβαια ταυτόχρονα με την ΕΕ τον σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της Αλβανίας ως χώρας που θέλει να ενταχθεί στην ΕΕ.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην Έκθεση σχετικά με το δικαίωμα της ελευθερίας του λόγου κυρίως των δημοσιογράφων. Καταγράφονται περιπτώσεις φίμωσης της ελευθερίας της έκφρασης γνώμης και εκφοβισμού-απειλών κατά δημοσιογράφων καθώς επίσης και απειλές κατά συγκεκριμένων μέσων ενημέρωσης (Albania-Report :p.29). Το αλβανικό κράτος πρέπει να εξασφαλίσει τις ελάχιστες προϋποθέσεις διαφάνειας σχετικά με το

καθεστώς ιδιοκτησίας τόσο των μέσων ενημέρωσης όσο και της χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων και να τερματισθεί η μεταξύ τους διαπλοκή.

Παρ' ότι η Αλβανία είχε από νωρίς επενδύσει στη ρητορική της ευρωπαϊκή προοπτικής και από το 2009 είχε υποβάλει αίτημα προκειμένου να λάβει καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας, οι πρακτικές στο εσωτερικό της χώρας, τουλάχιστον στο ζήτημα των μειονοτήτων, κάθε άλλο παρά συνέκλιναν με τις αξίες και τις αρχές της ΕΕ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η απογραφή του 2012, που ενώ σε γενικές γραμμές τηρήθηκαν τα διεθνή στάνταρ, στην πράξη η κυβέρνηση Μπερίσα, ακολουθώντας εθνικιστική πολιτική, αποθάρρυνε μειονοτικούς πληθυσμούς να δηλώσουν την εθνική και τη θρησκευτική τους συνείδηση με έμμεσους τρόπους. Έθεσε μάλιστα προϋποθέσεις, με απειλή προστίμου 1.000€, σε όποιον δήλωνε Έλληνας ενώ κατά την απογραφή του 1989, επί κομμουνιστικού καθεστώτος, είχε καταγραφεί ως Αλβανός. (Τζίμας, 2012, kathimerini.gr). Με αυτούς τους περιορισμούς όσοι βρίσκονταν έξω από την περιοχή της Δρόπολης, που ήταν χαρακτηρισμένη ως μειονοτική ζώνη, δεν ήταν ελεύθεροι να δηλώσουν κατά συνείδηση ούτε το θρήσκευμα αλλά ούτε και την εθνικότητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα κάτοικοι από ολόκληρες περιοχές με συμπαγή ελληνικό πληθυσμό όπως η Χειμάρρα ή η Κορυτσά να μην αισθάνονται ελεύθεροι να δηλώσουν την καταγωγή τους και για το λόγο αυτό να απέχουν από την απογραφή. Η αλβανική κυβέρνηση ανακοίνωνε σταδιακά τα αποτελέσματα αναφορικά με τον πληθυσμό και τις κατοικίες, όχι όμως και αυτά που αφορούσαν στις μειονότητες και τον αυτοπροσδιορισμό των κατοίκων. Προσπάθειες έγιναν να αποδοθεί η αποχή της ελληνικής μειονότητας σε ελληνικές πιέσεις, κάτι τέτοιο όμως δεν ευσταθεί καθώς από την απογραφή του 2012 απείχαν και οι καθολικοί στο θρήσκευμα (περίπου 10% του πληθυσμού).

Προς αποφυγή επανάληψης παρόμοιων παρεκκλίσεων από τα ευρωπαϊκά πρότυπα απογραφών, για την προγραμματισμένη απογραφή του 2020, η οποία ακόμη δεν έχει διενεργηθεί εξαιτίας του κορωνοϊού και αναμένεται τελικά τον Οκτώβριο του 2022, ο αρμόδιος Επίτροπος για τη διεύρυνση συνέστησε τη διεξαγωγή της απογραφής σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, την πιστή εφαρμογή των αρχών της Eurostat και το σεβασμό του δικαιώματος εκάστου στον αυτοπροσδιορισμό σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες (Capital.gr, 17.02.2020).

Το ζήτημα του χαρακτηρισμού των «μειονοτικών ζωνών» αποτέλεσε σημείο αντιπαράθεσης των δύο πλευρών εδώ και δεκαετίες. Είναι δε μείζονος σημασίας καθώς μόνο στις περιοχές που είναι χαρακτηρισμένες ως μειονοτικές ζώνες επιτρέπεται η διδασκαλία της μητρική γλώσσας. Η κατάργηση των μειονοτικών ζωνών αποτελεί προτεραιότητα για το ελληνικό στοιχείο, καθώς πλήθος πολιτών ελληνικής καταγωγής που ζουν εκτός των ζωνών δεν έχουν δικαίωμα εκμάθησης της μητρικής τους γλώσσας.

Οι μειονοτικές ζώνες «επινοήθηκαν» από τον Εμβέρ Χότζα, προκειμένου να ελεγχθεί το ελληνικό στοιχείο (Τζίμας, 2004). Χαρακτηρίστηκαν έτσι το 1945 οι περιοχές του Αργυροκάστρου, του Βούρκου και της Πρεμετής (συνολικά ενενήντα εννέα χωριά). Σε αυτές προστέθηκε και η περιοχή της Χειμάρας. Ένα χρόνο όμως αργότερα λόγω του ότι οι κάτοικοι της Χειμάρας καταψήφισαν το καθεστώς Χότζα, η περιοχή αποχαρακτήριστηκε κι έκτοτε, παρότι υπάρχει συμπαγής ελληνικός πληθυσμός στην περιοχή, οι μειονοτικοί έχασαν το δικαίωμα στην εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα. Γενικότερα η ύπαρξη συγκεκριμένων ζωνών χαρακτηρισμένων ως μειονοτικών στην Αλβανία, αφήνει εκτός χιλιάδες Έλληνες που ζουν διασκορπισμένοι σε διάφορες περιοχές της χώρας με αποτελέσματα να στερούνται το δικαίωμά τους στη μειονοτική εκπαίδευση, παρά τις διεθνείς δεσμεύσεις της Αλβανίας.

4.2 Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βόρεια Μακεδονία

Η αντίστοιχη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βόρεια Μακεδονία (European Commission, 2021) επισημαίνει μεγαλύτερη πρόοδο από πλευράς της υποψήφιας χώρας στους τομείς της διακυβέρνησης, της προστασίας των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δικαιοσύνης και της κοινωνίας των πολιτών.

Ενώ στην περίπτωση της Αλβανίας επισημαίνονται τα προβλήματα και οι καταγγελίες κατά τη διεξαγωγή των τελευταίων βουλευτικών εκλογών, η διαφθορά στους τομείς της δημόσιας διοίκησης και της δικαιοσύνης και πλήθος παρεκκλίσεων από τα ελάχιστα ευρωπαϊκά πρότυπα, στην περίπτωση της Βόρειας Μακεδονίας τα πράγματα παρουσιάζονται στην Έκθεση σαφώς καλύτερα.

Οι εκλογές της 17^{ης} Οκτωβρίου 2021 διεξήχθησαν ομαλά. Σε γενικές γραμμές το νομικό πλαίσιο κρίθηκε ικανοποιητικό μετά και τις τροποποιήσεις του Εκλογικού Κώδικα τον Σεπτέμβριο του 2021. Οι συστάσεις του ΟΑΣΕ ακολουθήθηκαν κατά την

εκλογική διαδικασία. Επισημάνσεις έγιναν από την Επιτροπή προς την κατεύθυνση της επικαιροποίησης των εκλογικών καταλόγων για την ασφαλή και ακριβέστερη αποτύπωση των εκλογέων.

Στο τομέα της δημόσιας διοίκησης επισημάνσεις γίνονται αναφορικά με το σύστημα των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα, το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στις βάσεις δεδομένων του δημοσίου, την ποιότητα παροχής των δημοσίων υπηρεσιών, το δικαίωμα των πολιτών στη χρηστή διοίκηση, την ενίσχυση από τον κρατικό προϋπολογισμό θεσμών όπως ο Εθνικός Διαμεσολαβητής και των αρχών κατά της διαφθοράς και γενικότερα στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της αξιοπιστίας του δημοσίου τομέα στη συνείδηση και στην καθημερινότητα των πολιτών της Βόρειας Μακεδονίας.

Οι σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων χαρακτηρίζονται «σταθερές» σε γενικές γραμμές (North Macedonia Report 2021:p.11). Συστάσεις βέβαια γίνονται για περαιτέρω δεσμεύσεις από πλευράς των κυβερνητικών αρχών για ενδυνάμωση των σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των εθνοτήτων τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Συστήνεται οι εκπρόσωποι όλων των εθνοτήτων να καταβάλουν προσπάθεια με στόχο έναν ειλικρινή διάλογο ώστε οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συμφωνία της Οχρίδας να γίνουν σεβαστές από όλους. Υπενθυμίζεται στην Έκθεση η επέτειος των 20 χρόνων από την υπογραφή της Συμφωνίας της Οχρίδας και επισημαίνεται η ευθύνη των δύο μερών για τήρηση των δεσμεύσεων με τρόπο που να αντανάκλαται στο εσωτερικό ο πολυεθνικός χαρακτήρας της κοινωνίας.

Στον τομέα της δικαιοσύνης και των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων η Έκθεση επισημαίνει πως οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της Δικαιοσύνης πρέπει να συνεχιστούν με στόχο της ευθυγράμμιση με τα ευρωπαϊκά δικαιοδικά πρότυπα, ειδικά στον τομέα της πολιτικής δικαιοσύνης. Το σύστημα προσλήψεων δικαστών και εισαγγελέων πρέπει να εξυγιανθεί περαιτέρω και να λειτουργήσει ως πρότυπο για τις προσλήψεις σε άλλους τομείς με τρόπο αδιάβλητο. Επίσης συστήνεται η δημιουργία αξιόπιστων βάσεων δικαστικών αρχείων προς ενίσχυση της αξιοπιστίας του δικαστικού συστήματος και διευκόλυνσης των πολιτών. Συστάσεις γίνονται και ως προς το σύστημα αξιολόγησης και προαγωγών των δικαστικών λειτουργών με απώτερο σκοπό να ευθυγραμμίζεται με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Χαρακτηριστικό είναι το κομμάτι της Έκθεσης που αναφέρεται στην πρόοδο που έχει κάνει η Βόρεια Μακεδονία σε ζητήματα διαφθοράς και κυρίως την ανάγκη περαιτέρω ενδυνάμωσης, σε θεσμικό επίπεδο, των οργάνων που ασχολούνται με την δίωξη και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (North Macedonia Report:p.20). Τονίζεται πως η προσπάθεια για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος στις εστίες του πρέπει να ενταθεί και προτείνεται ενίσχυση των πόρων της Αρχής Καταπολέμησης της Διαφθοράς ώστε να επιτελέσει επιτυχώς το ρόλο της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαιρετίζει το νέο «Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο 2021-2025 για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Διαφθοράς και Σύγκρουσης Συμφερόντων» και το σχετικό Σχέδιο Δράσης που την ακολουθεί και αποτυπώνει τη δέσμευση της κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας για την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος (North Macedonia Report: p.22-25). Το πρόγραμμα προβλέπει την ενίσχυση τόσο θεσμικά όσο και οικονομικά των σωμάτων που εργάζονται κατά της διαφθοράς καθώς και την ενδυνάμωση της θέσης του γραφείου του Εισαγγελέα κατά της Διαφθοράς και τη διευκόλυνση της συνεργασίας των ανωτέρω οργάνων μεταξύ τους.

Η Βόρεια Μακεδονία, όπως και η Αλβανία, έχουν υπογράψει όλα σχεδόν τα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη Βόρεια Μακεδονία το γραφείο του Διαμεσολαβητή παραμένει το κεντρικό όργανο για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και της πρόληψης κατά των διακρίσεων, ο προϋπολογισμός του οποίου αυξήθηκε κατά 2,3% για το 2021 σε σχέση με το 2020 (North Macedonia Report :p.25). Στην πράξη όπως και στην περίπτωση της Αλβανίας παρατηρούνται αποκλίσεις. Η Επιτροπή συστήνει και εδώ πλήρη εφαρμογή των διεθνών δεσμεύσεων από πλευράς κυβερνητικών αρχών και σε εθνικό επίπεδο εφαρμογή του «Νόμου για την Πρόληψη και την Προστασία από κάθε είδους Διακρίσεις» παράλληλα με την ενίσχυση της σχετικής εθνικής Επιτροπής ώστε αυτή να καταστεί πιο λειτουργική. Επιπλέον συστήνει την εφαρμογή των οδηγιών των διεθνών οργάνων εποπτείας σχετικά με τα δικαιώματα των φυλακισμένων, των Ρομά, των ατόμων με αναπηρία, παιδιών σε κίνδυνο και όσων εν γένει βρίσκονται στο περιθώριο.

Σχετικά με το επίπεδο της προστασίας των μειονοτήτων η Έκθεση αφιερώνει ένα μεγάλο μέρος (p. 30-35). Ενώ χαιρετίζει την επίσημη πολιτική της κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας «Μία Κοινωνία για Όλους - Διαπολιτισμικότητα» που εκφράζει συμπεριληπτικότητα τουλάχιστον σε επίπεδο αρχής και προθέσεων, τονίζει με τον πιο σαφή τρόπο την ανάγκη για περαιτέρω ουσιαστικό διάλογο με τους εκπροσώπους όλων

των μειονοτήτων, μεγαλύτερων ή μικρότερων αριθμητικά. Τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης οι μειονότητες υποεκπροσωπούνται. Οι επίσημοι κρατικοί φορείς (επιτροπές) για τα δικαιώματα των κοινοτήτων και την εφαρμογή των μειονοτικών γλωσσών είναι σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής υποστελεχωμένοι και υπολείπονται σε χρηματοδότηση, παρά την ποιότητα του υπάρχοντος προσωπικού. Όσο για τους δήμους, εκεί όπου δεν υπερτερεί πλειοψηφικά η οποιαδήποτε μειονότητα, υποεκπροσωπείται σε επίπεδο συμμετοχής στα δημοτικά και επαρχιακά συμβούλια.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται επίσης για τους Ρομά και επισημαίνεται πως μικρή πρόοδος έχει συντελεστεί σχετικά με την βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και τον αποκλεισμό, διαχρονικά, ενός μεγάλου ποσοστού εξ αυτών από τη δημόσια σφαίρα. Ενδεικτικό είναι πως ενώ σύμφωνα με την επίσημη έκθεση το 94% των Ρομά καλύπτονται ασφαλιστικά από το Εθνικό Σύστημα Υγείας της Βόρειας Μακεδονίας, το έτος 2020 το 43% όσων πέθαναν σε ηλικία κάτω των 65 ετών ανήκαν σε αυτή τη μειονότητα (p.35). Τα νούμερα είναι ενδεικτικά του τί συμβαίνει στην πράξη και της διάστασης μεταξύ της επίσημης «κατοχύρωσης» των δικαιωμάτων όλων των πολιτών μέσα από διεθνή κείμενα και της πραγματικότητας που βιώνουν οι μειονότητες στην καθημερινότητά τους.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω το ζήτημα των μειονοτήτων στα Βαλκάνια ουδέποτε λύθηκε οριστικά και καμία κοινότητα δεν δηλώνει πλήρως ικανοποιημένη από το επίπεδο των δικαιωμάτων που απολαμβάνει στο έδαφος της χώρας όπου αναγνωρίζεται ως τέτοια. Οι Αλβανοί της Βόρειας Μακεδονίας, παρ' ότι θεωρητικά απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους υπόλοιπους πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας στα πλαίσια της διαπολιτισμικής κοινωνίας και μια κοινωνίας συμπερίληψης, που προωθεί ως επίσημη πολιτική η κυβέρνηση της χώρας, οι ίδιοι αισθάνονται ότι υποεκπροσωπούνται στους τομείς λήψης αποφάσεων, πέραν της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί πως στο νέο Υπουργικό Συμβούλιο της Βόρειας Μακεδονίας που προέκυψε τον Ιανουάριο του 2022 εννέα από τα είκοσι ένα μέλη του προέρχονται από την πλευρά της αλβανικής μειονότητας και πιο συγκεκριμένα έξι από το μεγαλύτερο αλβανικό κόμμα του Αλί Αχμέτι και τρία από το άλλο αλβανικό κόμμα, την Εναλλακτική. Από το μεγαλύτερο αλβανικό κόμμα DUI προέρχονται μάλιστα τέσσερις Υπουργοί: Εξωτερικών, Οικονομίας, Οικονομικών και Περιβάλλοντος. (capital.gr, 17.01.2022). Μάλιστα ο Υπουργός Εξωτερικών που προέρχεται από την αλβανική πλευρά καλείται να διαχειριστεί το μείζον ζήτημα του veto της Βουλγαρίας για την ένταξη της χώρας στην ΕΕ.

Όπως γίνεται κατανοητό παρά τα όποια προβλήματα και παράπονα διατυπώνονται από την πλευρά της αλβανικής μειονότητας δεν μπορεί να μην επισημανθεί το γεγονός πως η συμμετοχή στην Κυβέρνηση και μάλιστα με 4 Υπουργούς δεν είναι κάτι αμελητέο. Οι Αλβανοί πέτυχαν μετά τη Συμφωνία της Οχρίδας όχι μόνο να αναγνωριστούν τυπικά ως δεύτερη εθνότητα και να κατοχυρώσουν τα γλωσσικά τους δικαιώματα συνταγματικά αλλά και να καταστούν εταίροι στην Κυβέρνηση με ισότιμη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων, όχι μόνο σε επίπεδο αυτοδιοίκησης όπως κάποιος εξ αυτών διατυπώνουν.

Επίσης η συμμετοχή των Αλβανών πολιτών στις τάξεις της Αστυνομίας είναι κατοχυρωμένη ήδη από το 2001 με το κείμενο της Συμφωνίας ενώ δεν αμφισβητείται, τουλάχιστον όχι επίσημα, το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα μειονοτικά σχολεία ή το επίπεδο των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε αυτά, οι οποίοι σε συντριπτικό ποσοστό προέρχονται από τη μειονότητα. Ο δε πληθυσμός των Αλβανών

στη Βόρεια Μακεδονία από 19% το 1953 (από wikipedia.org) ανέρχεται σήμερα κοντά στο 25% του συνολικού πληθυσμού.

Αντίθετα οι Έλληνες της Αλβανίας μειώνονται αριθμητικά σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Σε αυτό συνέδραμαν και οι πολιτικές των αλβανικών κυβερνήσεων διαχρονικά με την καλλιέργεια του κλίματος ανασφάλειας στους Έλληνες της μειονότητας. Φυσικά και η οικονομική κατάσταση της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες κάθε άλλο παρά ευνοϊκή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί για τη συγκράτηση των νεότερων γενεών. Η ελληνική μειονότητα μειώθηκε λόγω φυσικά της μετανάστευσης προς την Ελλάδα, Ιταλία, Καναδά, Αμερική κλπ.. αλλά και λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης σε μια προσπάθεια εξεύρεσης εργασίας στα Τίρανα και σε άλλες μεγάλες πόλεις βορειότερα. Οι πολιτικές των επίσημων αλβανικών κυβερνήσεων κάθε άλλο παρά προστάτησαν την ελληνική μειονότητα, μάλλον την έτρεψαν σε φυγή προς την Ελλάδα σε αναζήτηση καλύτερης τύχης. Στη συρρίκνωση της μειονότητας συντέλεσε και η φυσική δημογραφική μείωση λόγω του ότι οι περισσότεροι νέοι που έχουν παραμείνει κάνουν μικτούς γάμους καθώς ο αμιγής ελληνικός νεανικός πληθυσμός έχει εκλείψει, ιδίως στα πιο απομονωμένα μειονοτικά χωριά.

Και ενώ οι επίσημες διπλωματικές σχέσεις των κρατών εμφανίζονται πολύ καλές, τόσο μεταξύ Ελλάδας-Αλβανίας όσο και μεταξύ Αλβανίας-Βόρειας Μακεδονίας, οι αντίστοιχες μειονότητες εκφράζουν συνεχή παράπονα για καταπάτηση των δικαιωμάτων τους στην καθημερινότητά τους και στις συναλλαγές τους με την επίσημη διοίκηση κάθε χώρας.

Οι προσπάθειες για παράδειγμα εθνικιστικών κύκλων στην Αλβανία για το κλείσιμο του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου Αργυροκάστρου έριξαν λάδι στη φωτιά και ενέτειναν το αίσθημα ανασφάλειας και φόβου της μειονότητας περί γενικευμένων προσπαθειών για αφανισμό της. Από τα τμήματα του εν λόγω Πανεπιστημίου προκύπτουν σχεδόν κατά πλειοψηφία οι ελληνόφωνοι δάσκαλοι των σχολείων των ομογενών. Δικαιολογημένα λοιπόν τέτοιες φήμες ή προσπάθειες προκαλούν ταραχή στους Έλληνες ομογενείς και ανασφάλεια σχετικά με το μέλλον τους στη γείτονα χώρα. Σε συνδυασμό με την συχνά κακή οικονομική κατάσταση των μειονοτικών, ειδικά όσων απασχολούνται στον αγροτικό τομέα στα μειονοτικά χωριά της νότιας Αλβανίας, πρακτικές που επιτείνουν την ανασφάλεια για το μέλλον των παιδιών τους οδηγούν σε μαζική φυγή από τις συγκεκριμένες περιοχές.

Το επίπεδο προστασίας των μειονοτήτων αποτελεί ένδειξη πολιτισμού ενός κράτους γενικά, είτε πρόκειται για μέλος της ΕΕ, είτε για υποψήφιο προς ένταξη. Στον δυτικό κόσμο οποιαδήποτε μειονότητα εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ηπείρου προστατεύεται άνευ ετέρου, με βάση τα παγκόσμια διεθνή κείμενα για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Πόσο μάλλον στην ΕΕ που αποτελεί εξ ορισμού χώρο ελευθερίας όπου πρυτανεύουν οι αρχές της δημοκρατίας, της ελευθερίας και του απόλυτου σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως και εντός Ευρωπαϊκού Χώρου παρατηρούνται αποκλίσεις από το δέον γενέσθαι. Δεν είναι μόνο οι περιπτώσεις των δύο μειονοτήτων που εξετάζονται εδώ. Παρόμοιοι προβληματισμού εγείρονται για τις μειονότητες σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο.

Η περίπτωση των Αλβανών στη Βόρεια Μακεδονία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα προστασίας μιας μειονότητας μέσω της προσπάθειας ένταξης στην ΕΕ. Δεν είναι καθόλου αμελητέο το γεγονός ότι μία ομάδα του πληθυσμού η οποία μέχρι το 2001 δρούσε στους δρόμους με τα όπλα εκβιάζοντας και πυρπολώντας αστυνομικά τμήματα σκορπώντας βία, η οποία μάλιστα αντιμετωπιζόταν από την επίσημη κυβέρνηση ως τρομοκρατική, σήμερα με την μεσολάβηση βέβαια και της διεθνούς κοινότητας, αποτελεί κυβερνητικό εταίρο και αναγνωρίζεται επίσημα ως ρυθμιστικός παράγοντας για την κυβερνητική σταθερότητα.

Οι Ούγγροι της Τρανσυλβανίας από την άλλη, αποτελούν άλλο ένα παράδειγμα μειονότητας χώρας της ΕΕ οι οποίοι επωφελήθηκαν από την πορεία ένταξης της Χώρας, στην οποία υπάγονται γεωγραφικά, στην ΕΕ. Από το 1996 έχει αλλάξει εντελώς ο τρόπος που αντιμετωπίζεται από την ρουμανική διοίκηση, η οποία υποχρεώθηκε να αναγνωρίσει και να σεβαστεί τα δικαιώματα των Ούγγρων εφόσον ήθελε να ενταχθεί στην ΕΕ, πράγμα το οποίο τυπικά τουλάχιστον έκανε. Βέβαια οι Ούγγροι της περιοχής της Τρανσυλβανίας, παρά τη θεσμική τους κατοχύρωση, καταγγέλλουν ότι αντιμετωπίζονται εχθρικά από την επίσημη ρουμανική διοίκηση. Στο κλίμα αμοιβαίας καχυποψίας δεν βοηθά καθόλου η πολιτική Ορμπάν που πυροδοτεί εθνικιστικές κορώνες και αγκαλιάζει την ουγγρική μειονότητα υποστηρίζοντάς τους χρηματικά και ηθικά. Στο εσωτερικό της Ρουμανίας, διατυπώνονται φόβοι για πιθανή «εισβολή» της Ουγγαρίας, ποικιλοτρόπως, στην επικράτεια της Ρουμανίας μετά και το κακό προηγούμενο της εισβολής Πούτιν στην Ουκρανία. Βέβαια η Ουγγαρία δεν είναι Ρωσία αλλά μέλος της ΕΕ, όμως οι πολιτικές Ορμπάν μέχρι τώρα κάθε άλλο έχουν δείξει παρά σεβασμό στις βασικές αρχές του ευρωπαϊκού δικαίου.

6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Όπως έχει χαρακτηριστικά ειπωθεί με αφορμή τον πόλεμο στην Γιουγκοσλαβία τα Βαλκάνια αποτελούν την «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης». Όλες σχεδόν οι χώρες που προέκυψαν από την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας φιλοξενούν στο έδαφός τους έναν σημαντικό βαθμό μειονοτικών πληθυσμών, εθνικών ή θρησκευτικών. Στις περισσότερες από αυτές, οι πληθυσμοί αυτοί, προστατεύονται από διεθνή κείμενα που οι χώρες έχουν υπογράψει. Στην καθημερινότητά τους βέβαια όλες σχεδόν οι μειονότητες αντιμετωπίζουν προβλήματα.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι στα δύο κράτη που εξετάζονται εδώ εκτός από τις δύο βασικές εθνικές μειονότητες που αποτελούν αντικείμενο αυτής της εργασίας, διαβιούν και άλλοι πληθυσμοί. Στην Αλβανία, εκτός από την ελληνική μειονότητα που είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό συναντώνται επίσης Ρομά, Βορειομακεδόνες, Τούρκοι, Βλάχοι, Καθολικοί κα... «Η Αλβανία έχει επίσημα πέντε αναγνωρισμένες μειονότητες. Οι τρεις από αυτές είναι: η Ελληνική -που είναι και η πολυπληθέστερη-, η “Μακεδονική” -που εντοπίζεται στα σύνορα μεταξύ Αλβανίας και Π.Γ.Δ.Μ.-, και η Σερβο-μαυροβούνια – που αποτελείται από πληθυσμούς κάποιων χωριών στα σύνορα μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου. Πέραν του εθνοτικού επιπέδου, αναγνωρίζονται οι Ρομά και οι Aromanians (Βλάχοι ή Βλαχόφωνοι) στο πολιτιστικό επίπεδο» (από powerpolitics.eu, 2018). Λόγω του μοϊκοτάζ της επίσημης απογραφής τα δημοσιευθέντα στοιχεία αμφισβητήθηκαν. Η θρησκευτική σχέση του πληθυσμού το 2011 σύμφωνα με την απογραφή ήταν μουσουλμάνοι (56,7%), καθολικοί (10,03%), ορθόδοξοι χριστιανοί (6,75%), άθεοι (2,5%), άλλοι (5,49%), μπεκτάσι (2,09%) ενώ ένα ποσοστό 13,79% δεν δήλωσε θρήσκευμα (από Wikipedia.org). Το status υποψήφιας προς ένταξη χώρας από το 2014 ανάγκασε τελικά την Αλβανία να αναγνωρίσει επίσημα εννέα μειονότητες. Εκτός από τις ανωτέρω αναφερόμενες αναγνωρίστηκαν ως ξεχωριστές πλέον μειονότητες οι Σέρβοι και οι Μαυροβούνιοι, οι Βόσνιοι, οι Αιγύπτιοι και οι Βούλγαροι. Η εν λόγω διαφοροποίηση θεωρήθηκε απαραίτητη προσαρμογή στο «ευρωπαϊκό κεκτημένο» (από powerpolitics.eu) .

Στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2002, συνυπήρχαν Σλαβομακεδόνες (64,18%), Αλβανοί (25,17%), Βλάχοι (0,5%), Τούρκοι (3,85%), Σέρβοι (1,8%), Βόσνιοι (0,85%), Ρομά (2,66%) και άλλες εθνότητες

σε ποσοστό κοντά στο 1%. 422 άτομα είχαν δηλώσει εθνικότητας «Έλληνας» (protothema.gr, 01.10.2021). Τα αποτελέσματα της απογραφής του 2022 αναμένονται εντός του έτους.

Ανεξάρτητα από τον ακριβή αριθμό τους, αυτό που θα πρέπει να σημειωθεί σχετικά με τους Έλληνες της Αλβανίας, είναι πως παρά τον διακαή πόθο των αλβανικών κυβερνήσεων να ενταχθεί η Αλβανία στους κόλπους της ΕΕ, η στάση της προς τους Έλληνες μειονοτικούς κάθε άλλο παρά συνεπής είναι με την ευρωπαϊκή κατεύθυνση που θέλει να πάρει η χώρα. Για το λόγο αυτό το Υπουργείο Εξωτερικών επισημαίνει πως: «Η ελληνική πλευρά εγείρει σταθερά τόσο διμερώς, όσο και στο πλαίσιο της Ε.Ε, του ΟΑΣΕ και του ΣτΕ τα θέματα της ΕΕΜ. Ως αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών, ο σεβασμός των μειονοτικών δικαιωμάτων στο σύνολο της αλβανικής επικράτειας περιλαμβάνεται, παγίως, στα κριτήρια που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με τις ετήσιες εκθέσεις προόδου της, για την ενταξιακή πορεία της Αλβανίας. Παράλληλα, το ελληνικό κράτος μεριμνά έμπρακτα για την ενίσχυση των ομογενών μας στην Αλβανία και συνδράμει για την επίλυση ζητημάτων προτεραιότητας που αφορούν στην εν γένει κατάστασή τους. Η πλήρης κατοχύρωση της ελεύθερης άσκησης του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού, ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη δυνατότητα άσκησης των μειονοτικών δικαιωμάτων, βρίσκεται στον πυρήνα των ζητημάτων που θέτει η ελληνική πλευρά στην αλβανική. Επιπροσθέτως, τα ζητήματα που απασχολούν την ΕΕΜ άπτονται του σεβασμού των περιουσιακών δικαιωμάτων της, της παροχής ποιοτικής εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα, καθώς και της εξασφάλισης της δυνατότητας χρήσης της ελληνικής γλώσσας στη δημόσια ζωή» (Υπουργείο Εξωτερικών, επίσημη ιστοσελίδα).

Και είναι αυτά ακριβώς τα κριτήρια που προκύπτουν από τα ευρωπαϊκά κείμενα και τις δεσμεύσεις της Αλβανίας στην πορεία της προς την ένταξη στην ΕΕ. Και είναι σε αυτά ακριβώς που επιμένει το Υπουργείο Εξωτερικών, ακριβώς επειδή αποτελούν και τα κριτήρια που θέτει η Ένωση ως «ενδείξεις» ευθυγράμμισης με την ευρωπαϊκή τροχιά. Η Αλβανία όπως προκύπτει και από την Έκθεση της Επιτροπής βρίσκεται θα έλεγε κανείς αρκετά μακριά. Και η θέση της ελληνικής μειονότητας εξαρτάται σε έναν βαθμό και από τον διεθνή παράγοντα αλλά κυρίως από το πόσο η ΕΕ επιθυμεί να εντάξει στους κόλπους της την Αλβανία ώστε να «πιέσει» και αυτή προς αυτή την κατεύθυνση «αναγκάζοντας» την αλβανική κυβέρνηση να κάνει βήματα προς τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτικών.

Η Ελλάδα ορθώς υποστηρίζει την πορεία της Αλβανίας προς την ΕΕ, υπηρετώντας παράλληλα και αυτόν τον σκοπό. Η ευρωπαϊκή πορεία της Αλβανίας ίσως αποτελεί τη μόνη εγγύηση για της εξασφάλιση της θέσης της ελληνικής μειονότητας και την αναβάθμιση του ρόλου αυτής στα δημόσια πράγματα της Αλβανίας. Σήμερα δύσκολα θα μπορούσε να πει κανείς πως οι Έλληνες της Αλβανίας απολαμβάνουν πραγματική ισονομία και ακώλυτη συμμετοχή στη κοινωνική και πολιτική ζωή της Αλβανίας. Δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί ο ακριβής αριθμός των ελληνικής καταγωγής πολιτών οι οποίοι υπηρετούν στην Αστυνομία, τη Δικαιοσύνη ή σε σημαντικούς φορείς της δημόσιας διοίκησης. Άλλωστε δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή αριθμητικά στοιχεία εφόσον στην τελευταία απογραφή οι Αλβανοί αναγνώρισαν 24.000 περίπου πολίτες ελληνικής καταγωγής ενώ η «Ομόνοια» κάνει λόγο για 286.000.... Όπως αντιλαμβάνεται κανείς εάν δεν γίνει απογραφή με τα εχέγγυα διεθνών παρατηρητών έτσι ώστε ο καθένας, με βάση το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού, να μπορεί να δηλώνει χωρίς συνέπειες, αυτό που ο ίδιος αισθάνεται, δεν θα προκύψουν ασφαλή δεδομένα ούτε στην απογραφή του 2022.

Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας, όσο μακριά και αν τοποθετείται και όσο απίθανη και αν φαντάζει με τα σημερινά οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα της Αλβανίας, είναι ίσως η μόνη ελπίδα για την εθνική ελληνική μειονότητα και αποτελεί τον μοναδικό τρόπο να σταματήσει η δημογραφική συρρίκνωσή της, αν όχι εξαφάνισή της στο μέλλον, από μία περιοχή που το ελληνικό στοιχείο είχε σταθερή παρουσία εδώ και πολλούς αιώνες.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Anastasakis, O., 2005, *The Europeanization of the Balkans*, The Brown Journal of World Affairs, Volume XII, Issue 1

Aydil, I., Taylor, J.A., Sarigiannidis, M., 2006, *A Theoretical Analysis of the Europeanisation Impact in Macedonia p.177-185*, Proceedings of the 1st Annual SEERC, Doctoral Students Conference, Thessaloniki 10/07/2006, edited by Paraskakis, I., Stamatopoulou, I., Paunovski, O.

Bieber, F., Tzifakis, N., 2019, *The Western Balkans as a Geopolitical Chessboard? Myths, Realities and Policy Options*, The Balkans in Europe Policy Advisory Group (BiEPAG)

Boerzel, T., 2011, *When Europeanization Hits Limited Statehood: The Western Balkans as a Test Case for the Transformative Power of Europe*, <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/37474>

Castellan, G., 1991, *Η ιστορία των Βαλκανικών λαών: 14^{ος} -20^{ος} αι.*, Εκδόσεις Γκοβόστη

Dzankich, J., Keil, S., Kmezic M., 2019, *The Europeanisation Of The Western Balkans: a failure of EU conditionalities?*, Published by Palgrave Mac Millan

Dhima, P. 2016, *Albanias_slow_but_entrenched_Europeanization*, master thesis, National & Kapodistrian University of Athens

Foster, S., Palko, O., 2021, *Contested minorities in the «New Europe»: national identities in interwar Eastern and Southeastern Europe*

National Identities, Journal, Volume 23, 2021 - Issue 4
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14608944.2020.1749837?journalCode=cnid20>, <https://www.tandfonline.com/journals/cnid20>

Hoffmann, J., 2011, *Albania europeanization electoral reforms*, Sicherheit und Frieden (S+F) / Security and Peace, Vol. 29, No. 3, Stability and European Integration in Southeastern Europe (2011), pp. 176-182 Published by: Nomos Verlagsgesellschaft mbH Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/24233176>

Kondis, B., Manda, E., 1994, *The Greek minority in Albania: a documentary record (1921–1993)*. Thessalonika: Institute of Balkan Studies, 1994. Pp. 130

Kofos, E., 1991, *Greece and the Balkans in the 70's and the 80's*, Center for Soviet and Southeast European Studies, Athens, Hellenic Foundation for Defence and Foreign Policy

Kofos, E., 1993, *Nationalism and Communism in Macedonia: Civil Conflicts, Politics of Mutation, National Identity [1964]*, New York, Karantzas Publisher

Ladrech, R., 1994, Europeanization of Domestic Politics and Institutions: the Case of France, <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.1994.tb00485.x>

Layton, A., Mercer, H., 2004, *European Civil Practice*, Published by Thompson, Sweet & Maxwell, London.

Park, A. T., (2020) *International Commissions, the Birth of Albania, and Sir Edward Grey's Preventive Diplomacy during the Balkan Wars, 1912-1913*, *Diplomacy & Statecraft*, 31:1, 22-43, DOI: 10.1080/09592296.2020.1721056 To link to this article: <https://doi.org/10.1080/09592296.2020.1721056>

Skarica, M., 2012, *Albania Europeanization public administration reforms in a Fragile Institutional Framework ...* HKJU – CCPA, god. 12. (2012.), br. 2., str. 361–389

Spahiu, I., 2014, *Exploring the faces of Europeanization from an Albanian perspective*, 3 rd International Conference on Business, Technology and Innovation, UBT International Conference. 26, <https://knowledgecenter.ubt-uni.net/conference/2014/all-events/26>

Ζάικος, Ν., Μιχαηλίδης, Ι., 2018, *Αλφαβητάρι του Μακεδονικού Ζητήματος*, Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ

Κοππά, Μ., 1997, *Οι μειονότητες στα μετα-κομμουνιστικά Βαλκάνια*, Εκδόσεις Λιβάνη

Μπαλτσιώτης, Α., Τέλλογλου, Τ., Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ., 2001, *Η ελληνική μειονότητα της Αλβανίας: Προσπάθεια Προσέγγισης σε μια Μεταβατική Κοινωνία*, Σύγχρονα θέματα: τριμηνιαία έκδοση επιστημονικού προβληματισμού και παιδείας (78-79), 24-51. (2001), Πάνδημος, Παντειακές Δημοσιεύσεις και από <https://www.kar.org.gr/wp-content/uploads/2012/06/%CE%97-%CE%95%CE%9B%CE%9B%CE%97%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91-%CE%A4%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%9B%CE%92%CE%91%CE%9D%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf>

Τζίμας, Σ., 2018, *Το Μακεδονικό πίσω από τη σκηνή: από την Οχρίδα στις Πρέσπες*, Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ

Σπυρόπουλος, Γ., 1996, *Ζητήματα προαγωγής και προστασίας των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Ι/, Περί της έννοιας μειονότητα*, ΕΚΕΜ, 1996

<https://ekdd.openabekt.gr/el/document/5a65eb9bd30111b3b9de1381>

Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ., 2003, *Η ελληνική μειονότητας της Αλβανίας*, Σειρά Μελετών 7, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ & ΚΕΜΟ

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Huzska, B, 2021, *Romania's "Hungarian Problem": a minority caught between integration and self-segregation*, ανακτήθηκε από eliamer.gr:

<https://www.eliamer.gr/en/media/%CF%84%CE%BF-%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B3%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82/>

Αντωνόπουλος, Θ., 2018, *Κωνσταντίνος Κασιφάς: μια δολοφονία με πολλαπλές αναγνώσεις*, από lifo.gr:

<https://www.lifo.gr/stiles/konstantinos-katsifas-mia-dolofonia-me-pollaples-anagnoseis>

Αλβανία – απογραφή: πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας ζητάει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από Capital.gr (17.02.2020, Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ):

<https://www.capital.gr/diethni/3411479/albania-apografi-pliri-sebasmo-ton-dikaiomatontis-ellinikis-ethnikis-meionotitas-zitaei-i-europaiki-epitropi>

Γεωργοπούλου, Α., 2018, *Συμφωνίας της Οχρίδας, Μια ειρηνευτική προσπάθεια της ΠΓΔΜ σε εξέλιξη*,

<https://powerpolitics.eu/%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BF%CF%87%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%BF/>

Κοντογιαννίδης, Ρ., 2020, *Αλβανία: Στη μέγγενη τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας*

<https://www.ethnos.gr/greece/article/90487/albania-sth-meggeni-ta-dikaiomatathsellhnikhs-meionothtas>

Κυριακός, Γ., 2021 *Η ελληνική μειονότητα εν όψει της απογραφής του 2022 στην Αλβανία*, <https://edromos.gr/i-elliniki-meionotita-enopsei-apografis-tou-2022-stin-alvania/?amp>

Μπαλτζώης, Ι., 2018, *Οι Τσάμηδες και η ιστορική αλήθεια - Οι εξελίξεις σήμερα*, από liberal.gr:

<https://www.liberal.gr/apopsi/oi-tsamides-kai-i-istoriki-alitheia-oi-exelixeis-simera/190008>

Παππάς, Λ., (2022), *Η απογραφή του πληθυσμού το 2022 στην Αλβανία*, ανακτήθηκε από : <https://ardin-rixi.gr/archives/243223>

Παπαδοπούλου, Σ., 2020, *Η Περίπτωση της Ουγγρικής μειονότητας στη Ρουμανία: Ρητορική μίσους ή αμυντική πολιτική στην αυτονομία?* Από balkaninsight.com:

<https://balkansinsite.pollsandpolitics.gr/i-periptosi-tis-oungrikis-meionotitas-stin-roumania-ritoriki-misous-i-amyntiki-politiki-stin-aftonomisi/>

Ρουμανία: κίνδυνοι εθνικής ασφάλειας από την πολιτική Ορμπάν για την ουγγρική μειονότητα, από in.gr, 14.04.2022, (Πηγή: g4media.ro, echedoros-a.gr)

<https://www.in.gr/2022/04/14/world/roumania-kindynoi-ethnikis-asfaleias-apo-tin-politiki-ormpan-gia-tin-ouggriki-meionotita/>

Σαββίδης, Π., 2021, *Αλβανία: στις κάλπες οι πολίτες: πώς θα ψηφίσουν οι ψηφοφόροι, τί επιδιώκει η ελληνική μειονότητα*

<https://www.protothema.gr/world/article/1118228/alvania-stis-kalpes-oi-polites-pos-tha-psifisoun-oi-psifoforo-ti-epidiokei-i-elliniki-meionotita/>

Σερβιτζόγλου, Μ. 2021, *Όσα οφείλει κανείς να γνωρίζει για την εθνική ελληνική μειονότητα στην Αλβανία (τ.114)* ardin-rixi.gr/archives

Σκαφιδάς, Γ., 2019, *Χάος στην Αλβανία με θύματα της ελληνική μειονότητας και την ευρωπαϊκή προοπτική*

<https://www.ethnos.gr/World/article/43799/xaossthnalbaniamethymatathnellhnikhmeionotitakaitheyropaikhprooptikh>

Τζίμας, Σ., 2004, *Να καταργηθούν οι μειονοτικές ζώνες*

<https://www.kathimerini.gr/politics/198363/na-katargithoyn-oi-meionotikes-zones/>

Τζίμας, Σ., 2021, *Οι απογραφές της Αλβανίας*, από kathimerini.gr,

<https://www.kathimerini.gr/opinion/728544/oi-apografes-tis-alvanias/>

Χρηστίδης, Γ., 2021, *Η διεθνοτική κρίση του 2001 στην Βόρεια Μακεδονία*,

Foreignaffairs, 17/05/2021, , <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73248/georgios-xristidis/i-diethnotiki-krisi-toy-2001-stin-boreia-makedonia>

ΠΗΓΕΣ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ

European Commission, 2021, *Commission Staff Working Document Albania 2021 Report*, από:

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/albania/>

European Commission, 2021, *Commission Staff Working Document North Macedonia 2021 Report*, από:

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/republic-north-macedonia/>.

EU & Council of Europe Study, 2016, *Albania-assesment-report-v.2.8-Final_ENG.pdf* Court organization

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *EUR-lex: Ευρωπαϊκό κεκτημένο, Επίσημος ιστό τόπος*

<https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/acquis.html?locale=el>

ΕΕ, 2000, *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων:

https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EL>

ΕΕ, 1992, *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση*:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021, *Σχετικά με τις εκθέσεις της Επιτροπής για την Αλβανία την περίοδο 2019-2020* :

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0041_EL.html

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021, *Σχετικά με τις εκθέσεις της Επιτροπής για τη Βόρεια Μακεδονία την περίοδο 2019-2020* :

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0040_EL.html

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2018, *Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 13^{ης} Νοεμβρίου του 2018 σχετικά με τα ελάχιστα πρότυπα για τις Μειονότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση*:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018IP0447&from=EN>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2012, *Κοινοβουλευτικές ερωτήσεις, Ερώτημα προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με αίτημα γραπτής απάντησης-7-2012-008081/2012*

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-7-2012-008081_EL.html

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, 1993, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:accession_criteria_copenhagen

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 1992, *Διακήρυξη για τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές Μειονότητες :*

http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/DiethneisSymvaseis_Diakirixeis/OHE_18_12_1992.htm

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 1948, *Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα:*

<https://unric.org/el/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%81%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B9-2/>

Συμβούλιο της Ευρώπης, 1950, *Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου:* https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/eu_human_rights_convention.html?locale=el

Συμβούλιο της Ευρώπης, 1998, *Σύμβαση – Πλαίσιο του για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων,* <https://rm.coe.int/16800c1303>

Συμβούλιο της Ευρώπης, 1993, *Σύσταση της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου, αριθμ. 120, για ένα πρόσθετο πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ανθρώπων*

Επίσης χρησιμοποιήθηκαν οι κάτωθι ιστότοποι:

Πρωτόκολλο της Κέρκυρας 18.05.1914:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9A%CE%AD%CF%81%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1%CF%82

Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας 17.12.1913:

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A6%CE%BB%CF%89%CF%81%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_\(1914\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CF%89%CF%84%CF%8C%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BB%CE%BF_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%A6%CE%BB%CF%89%CF%81%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_(1914))

Πρωτοκόλλο της Φλωρεντίας 27.01.1925:

<https://www.protothema.gr/stories/article/679229/ta-protokolla-tis-floredias-1913-kai-1924-kai-ta-14-horia-tis-makedonias-pou-parahorisame-stin-alvania-to-1924/>

Συμφωνία της Κασπέστιτσας 28.05.1920:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CF%8C%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82_%CE%97%CF%80%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%BF%CF%85_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF_1913-1921

Συμφωνία της Οχρίδας στις 13/08/2001:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9F%CF%87%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CF%82

Συνθήκη του Λονδίνου 17/30.05.1913:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD

Συνθήκη του Τριανόν 04.06.1920:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A4%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD

---

https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnic_group

https://en.wikipedia.org/wiki/Minority_group

<https://www.mfa.gr/elliniki-ethniki-meionotita-albanias/>

<https://www.mfa.gr/elliniki-ethniki-meionotita-albanias/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/enlargement/>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:acquis>

Έθνος, Εθνικισμός και Αυτοδιάθεση, Chapter 8,

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6154/3/01_chapter_8.pdf

Νεολαία Βορειοηπειρωτών: <https://www.neb.gr/>

el.wikipedia.org_apografes_boreia_makedonia

Council of Europe : **Joint Project of the EU/CoE “Promotion of human rights and minorities protection in Southeast**

Europe ”...<https://www.coe.int/en/web/sarajevo/promotion-of-human-rights-and-protection-of-minorities>

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.Α.)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr